

บทที่ 4

แรงจูงใจ บุคลิกภาพ และบทบาท ทางการเมืองของนักการเมืองไทย

แรงจูงใจของนักการเมืองไทย

จากการศึกษาเชิงปริมาณโดยการใช้แบบสอบถามปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลทำให้พบข้อสรุปของการศึกษาว่า นักการเมืองมีแรงจูงใจในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยเหตุผล 2 ประการคือ มีความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองในการที่จะใช้การเมืองเป็นกลไกในการพัฒนาท้องถิ่นและขจัดความไม่เป็นธรรมทางสังคม ตลอดจนการแสวงหาชื่อเสียง เกียรติยศ และการรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 19 คน รวมทั้งการวิเคราะห์ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ผลของการศึกษาปรากฏว่า มีความสอดคล้องกับการศึกษาข้างต้นดังนี้

1. นักการเมืองกับแรงจูงใจในความมีสำนึกทางการเมืองในการที่ใช้การเมืองเป็นกลไกในการพัฒนาท้องถิ่นและขจัดความไม่เป็นธรรมของสังคม โดยมีนักการเมืองแสดงความเห็นในประเด็นไว้อย่างน่าสนใจ คือ

สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล¹

“.....ผมมีความสนใจทางการเมืองตั้งแต่เรียนในมหาวิทยาลัยทำกิจกรรม และมองเห็นข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ในสังคม แต่ไม่สามารถจะไปแก้ปัญหาดัง ๆ นั้นได้ด้วยตนเอง

¹ สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอ่างทอง, 10 เมษายน 2540.

เพราะรู้ว่ากลไกต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหาที่รัฐสภา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผมมีความต้องการที่จะเข้ามาเป็น ส.ส. เพื่อมาทำงานในสภา...”

จตุติ ไกรฤกษ์²

“...ผมสนใจการเมืองมาตั้งแต่เด็ก ตระกูลผมเผอิญปู่ผมเป็นผู้แทนมาก่อนและตั้งแต่เด็กผมเห็นปู่อยู่กับเรื่องชาวบ้าน เรื่องร้องทุกข์ของชาวบ้าน ทำอย่างไรจะหาหน่วยราชการไปช่วยพัฒนาจังหวัด มันก็เกิดการซึมซับมาตลอด...ในวัยเรียนผมเรียนหนังสือมาเพื่อเตรียมตัวมาเล่นการเมือง อันที่จริงผมมีความคิดนี้ตั้งแต่อายุสิบหก สิบเจ็ด และผมไปเรียนหนังสือที่ต่างประเทศ ตั้งแต่อายุสิบกว่าขวบก็ไปเห็นผู้แทนที่นั่น และสนใจอ่านเรื่องการเมืองทุกเรื่อง ตอนอยู่ต่างประเทศผมติดตามการเมืองมาตลอด หลังจบก็มาเล่นการเมืองทันที เพราะคิดที่จะใช้เวทีการเมืองมาแก้ปัญหาปากท้องของประชาชน...”

เรวัตร์ สิริบุญกุล³

“ผมเข้าสู่การเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2526 ช่วงนั้นเป็นผู้จัดการธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาการทำเรือ จังหวัดกาญจนบุรี

² สัมภาษณ์ จตุติ ไกรฤกษ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพิษณุโลก เขต 2, 31 มีนาคม 2540.

³ สัมภาษณ์ เรวัตร์ สิริบุญกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกาญจนบุรี เขต 2, 3 เมษายน 2540.

ช่วงนั้นพี่น้องชาวไร่อ้อยประสบปัญหา จึงมีการประชุมหารือกัน โดยขณะนั้นมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ปราโมช เป็นประธาน และได้รู้จักกับท่านคึกฤทธิ์ และหลังจากนั้นไม่นานก็มีการยุบสภา จากนั้นคุณทองหยด จิตตะวีระ เป็นรองหัวหน้าพรรคกิจสังคมตอนนั้น มาทาบทามให้ผม ลงสมัครผู้แทน ผมได้มีข้อต่อรองไปว่า ขณะนี้ผมมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการ แต่จะให้มาเล่นการเมืองซึ่งยังไม่มี ความแน่นอนคงยังไม่ตกลง แต่ถ้าผมยังคงดำรงตำแหน่งผู้จัดการอยู่ด้วยได้ ผมถึงตกลงซึ่งทางพรรคก็ตอบตกลงว่าได้ ซึ่งตอนนั้นผมลงเลือกตั้งครั้งแรกก็ประสงค์จะต้องการเข้าไปช่วยเหลือพี่น้องชาวไร่อ้อยที่ประสบปัญหาอย่างมากในขณะนั้น...”

สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์⁴

“...ผมต้องการให้มีการกระจายความเจริญสู่ชนบท ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ประชาชนเขาเดือดร้อนกันอยู่ น่าจะทำให้ราษฎรเขาอยู่ดีกินดีขึ้น ในส่วนตัวผมก็เป็นคนชนบทอยู่แล้ว สัมผัสความยากจนของประชาชนมาโดยตลอด ก็มองว่ามีทางที่เราจะไปช่วยชาวบ้านเขาได้อย่างไร จึงตัดสินใจในการลงสมัคร ส.ส....”

⁴ สัมภาษณ์ สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น เขต 2, วันที่ 3 เมษายน 2540.

พินิจ จันทรสมบุรณ์⁵

“...ผมสนใจการเมืองตั้งแต่เรียนหนังสืออยู่ เมื่อจบ การศึกษาก็มาเป็นทนายความ ความสนใจตอนนั้นก็อยากมา เป็นนักการเมือง และเริ่มต้นด้วยการทำงานอาสาสมัครท้องถิ่น กลุ่มหรือชมรมเล็ก ๆ ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ ในการ ต่อสู้เพื่อประชาชน การที่เราประกอบอาชีพทนายความก็ให้คำปรึกษา กับประชาชนที่ยากจนเพื่อขจัดทุกข์ให้เขา แต่ก็หนีไม่พ้น เรียกค่าจ้างว่าความ ทำยังไงถึงอยากเป็นนักการเมืองที่ทำงาน ให้เขาเหมือนกับนักการเมืองที่ไผ่ผั้นทำงานให้เขาแบบผู้นำที่เสีย สละและตั้งใจทำงาน ครั้งแรกจึงสนใจที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาล และเริ่มต่อสู้เรื่องที่อยู่อาศัยของ ประชาชนในเขตสลัมและเรื่องผู้ใช้แรงงาน เราเป็นสมาชิกสภา เทศบาลก็เริ่มเห็นความล้มเหลวบางอย่างเพราะการตัดสินใจ ของสมาชิกสภาเทศบาล มีการตัดสินใจได้ไม่เต็มที่ จึงมีความ สนใจชักชวนให้มาเป็น ส.ส. ให้ได้...”

⁵ สัมภาษณ์ พินิจ จันทรสมบุรณ์, อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด กาญจนบุรี, วันที่ 1 เมษายน 2540.

โชคสมาน สีลาวงษ์⁶

“...ครั้งแรกผมเป็นนักการเมือง เรียกว่าระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุดรธานี แล้วก็มาสมัครผู้แทน แต่ก็ยังไม่ได้ แล้วก็มาเป็นประธาน สภาจังหวัดอุดรธานีสามสมัย แล้วก็ลาออกมาสมัครผู้แทนพรรคกิจสังคม เพราะเห็นว่านโยบายเงินผันประกันราคาพืชผลมีความชัดเจน และสามารถจะแก้ปัญหาความทุกข์ยากของคนชนบทได้...การเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นผลักดันการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้ไม่เท่าที่ควรเหมือน ส.ส. จึงมีความพยายามที่จะเข้ามาเป็น ส.ส. เพื่อสานความคิดที่จะแก้ปัญหาท้องถิ่นให้เป็นจริง...”

สุวโรช พลัง⁷

“ผมสนใจการเมืองตั้งแต่ยังเรียนอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ ตอนนั้นมีกิจกรรมทางด้านการเมืองในโรงเรียน เช่น การลงสมัครเลือกตั้งหัวหน้าประจำชั้น ที่ชอบการเมืองนั้นก็เพราะเห็นนักการเมืองส่วนใหญ่จะเสียสละส่วนตน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม กิจกรรมที่เขาทำผมก็สบายใจที่เห็นพี่ ๆ เหล่านั้นเขาทำการเมืองประโยชน์ที่ได้กับประชาชน ใจนี้คิดว่าสักวันหนึ่งข้างหน้าถ้ามีโอกาสผมจะเสนอตัวเองให้พี่น้องประชาชนใช้ดุล

⁶ สัมภาษณ์ โชคสมาน สีลาวงษ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี เขต 3, 20 กุมภาพันธ์ 2540.

⁷ สัมภาษณ์ สุวโรช พลัง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชุมพร, 8 พฤษภาคม 2540.

พินิจ พิจารณาว่าเหมาะสมจะให้ความสนใจบ้างหรือไม่ แล้วในที่สุดจบ ม.ศ. 5 ที่โรงเรียนปทุมคงคา ในช่วงนั้นเออนทรานไม่ติดก็เข้ารามคำแหงก็ไม่ได้ตั้งเป้าไปที่คณะอื่นเลยครับ ก็ไปเรียนคณะนิติศาสตร์ เห็นนักการเมืองส่วนใหญ่จะจบกฎหมาย เพราะว่าสถานิติบัญญัติสภาผู้แทนราษฎรนี้ จะเป็นสภาที่ผลิตกฎหมายซึ่งก็ตรงไปที่รามคำแหง ไปเข้าเรียนคณะนิติศาสตร์ ตอนที่เข้าตอนนั้นก็ปี 16 จบก็ปี 19 ช่วงนั้นได้มีการติดตามเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นระดับล่างสุด คือบ้านอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหลังสวน ประกอบกับคุณพ่อผมก็เป็นอดีตเทศมนตรีของเทศบาลตำบลหลังสวน ก็คลุกคลีคุณพ่อ ไปไหนก็ตามไปพอมามีปี 2524 ซึ่งเป็นสมัยแรกที่ครบเทอมของสมาชิกสภาเทศบาลทั่วประเทศ ก็เลยตั้งทีมรุ่นหนุ่มรุ่นสาวขึ้นมาลงสมัครสมาชิกสภาเทศบาล ครั้นนั้นก็ร่วมกับรุ่นพี่ ๆ ที่เคยเป็นอดีตสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหลังสวนผมก็ได้เป็นอันดับที่ 2 ก็ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายนิติบัญญัติก็เป็นรองประธานสภาเทศบาล จนที่สุดก็เป็นเทศมนตรี และต่อมาก็มาสมัครผู้แทน เพราะเล็งเห็นว่าการแก้ปัญหาให้กับประชาชน การเป็นผู้แทนมีพลังผลักดันได้ดีกว่า...”

รณฤทธิชัย คานเขต⁸

“คือจริง ๆ แล้ว ถ้าจะพูดสนใจจริง ๆ ที่มันเป็นรูปเป็นร่างก็หลัง 14 ตุลาถึง 16 ตุลา ช่วงที่ตัวเองค่อนข้างปักใจแน่วว่าเราควรจะลงมาเล่นตรงจุดนี้แล้วแต่ว่าสมัยก่อนความเป็นผู้นำสมัยที่เป็นนักเรียน เป็นหัวหน้าชั้น เป็นประธานนักเรียน เป็นหัวหน้านักศึกษาวิชาทหาร เป็นนักกีฬายอดเยี่ยมของโรงเรียน มันก็เหมือนเป็นลักษณะของการเป็นผู้นำเหมือนกันตั้งแต่อดีตแล้ว แต่ว่าหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลา 16 และคิดว่าเราคงไม่มีโอกาสได้สอนหนังสือตามที่ตัวเองได้ร่ำเรียนมา และก็คิดว่าถ้าจบแล้วเราไปสอนหนังสือก็คงจะช่วยให้เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น แต่ถ้าเรามาเล่นการเมือง ในสิ่งที่เราเห็นในสิ่งที่เรามีส่วนร่วม เราน่าจะทำได้มากกว่านี้...”

ชินวร บุญยเกียรติ⁹

“..จริง ๆ แล้วผมเป็นคนรุ่นตุลา 16 เพราะฉะนั้นก็เริ่มกิจกรรมทางการเมืองมาตั้งแต่เป็นนิสิตนักศึกษาแล้ว ผมเป็นกรรมการศูนย์นิสิตนักศึกษาคุวเขต แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการศูนย์นิสิตนักศึกษาสาขาภาคใต้แห่งประเทศไทย ในสมัยนั้นหลังจากจบการศึกษาแล้วผมก็สมัครเข้าเป็นยุวประชาธิปไตยและก็

⁸ สัมภาษณ์ รณฤทธิชัย คานเขต, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดยโสธร เขต 1, 6 พฤษภาคม 2540

⁹ สัมภาษณ์ ชินวร บุญยเกียรติ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช เขต 4, 8 พฤษภาคม 2540.

เป็นสมาชิกตลอดชีพของพรรคประชาธิปไตยตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ก็มีความสนใจในเรื่องการเมืองที่เป็นระบบอย่างเป็นรูปธรรมตลอดตั้งแต่เป็นนักศึกษาเป็นต้นมา แต่ว่าด้วยความชอบทางด้านการเมืองก็มีความชอบและให้ความสนใจในทางการเมืองตลอดมา ตั้งแต่เกิดความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองก็รู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ทุกคนควรจะเข้าไปมีส่วนร่วม...”

เจริญ การุณ¹⁰

“... ภูมิหลังผมรับราชการ และก็เพิ่งสมัครผู้แทนราษฎร ครั้งแรก สมัครคราวนี้ลาออกจากผู้ตรวจราชการกระทรวง เหตุผลที่ลงสมัครผู้แทนคือว่าชีวิตเคยมาจากชนบท และเคยเห็นความลำบาก คือตอนที่รับราชการได้รับความก้าวหน้าถึงระดับ 10 แต่ก็ยังเห็นสภาพชาวบ้านที่เขายากจน และอยากจะช่วยเขา คิดว่าที่ทำตำแหน่งราชการนี้มันเป็นการทำงานการสร้างฐานะให้ตัวเอง แต่ที่จะไปช่วยสังคมเนี่ยคิดว่าทางการเมืองช่วยได้มากกว่าอันนี้เป็นแรงจูงใจ...”

สุชาติ แก้วนาโพธิ์¹¹

“...ตอนนั้น ผมเป็นอาจารย์ใหญ่อยู่ในโรงเรียน เมื่อสอบได้ มองดูว่าบทบาทหน้าที่ของเราจะช่วยชาวบ้านในสิ่งที่

¹⁰ สัมภาษณ์ เจริญ การุณ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร เขต 1, 8 เมษายน 2540.

¹¹ สัมภาษณ์ สุชาติ แก้วนาโพธิ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชุมพร, 25 พฤษภาคม 2540.

ประชาชนเดือดร้อนต้องการ เรามีโอกาสมากกว่าข้าราชการ เรามีโอกาสมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ เพราะเป็นตำแหน่งระดับชาติ สามารถจับตาดูบางสิ่งบางประการได้ และที่สำคัญก็คือ ถ้าสิ่งใดไม่ถูกต้องเราสามารถที่จะออกเป็นกฎหมาย เป็นข้อบังคับเป็นระเบียบ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ถ้าเราเป็นข้าราชการ บทบาทตัวเล็ก ๆ ของท้องถิ่นเราก็ไม่มีโอกาสตรงนี้ เมื่อเป็นผู้แทนเราแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้ตรงจุดในสิ่งที่เขาคาดหวังไม่ถึง..”

ยรรยงค์ ร่วมพัฒนา ¹²

“... มันเป็นเรื่องที่ผมให้ความสนใจมาแต่แรก เพราะว่าการเป็น ส.ส. ทำให้สามารถเข้ามาสู่จุดที่เราจะช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยชาติพัฒนาบ้านเมือง คือ ต้องยอมรับว่าผู้แทนราษฎรเป็นคนที่สามารถจะถ่ายทอดความทุกข์ของชาวบ้านไปสู่ผู้บริหารบ้านเมืองตรงนั้นเลย ที่ทำให้เรามองเห็นว่า ถ้าเราไม่มาอยู่จุดนี้เราก็ไม่สามารถพัฒนาบ้านเมืองไปได้...”

คุณจาตุรงค์ เพ็ญนรพัฒน์ ¹³

“... แรงจูงใจของผมเริ่มตั้งแต่เป็นนักศึกษาแพทย์ตั้งแต่ปี 1 ก็เป็นหัวหน้าชั้น ปี 2 เป็นคณะกรรมการสโมสรนักศึกษา ปี

¹² สัมภาษณ์ ยรรยงค์ ร่วมพัฒนา, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ เขต 2, 14 พฤษภาคม 2540

¹³ สัมภาษณ์ จาตุรงค์ เพ็ญนรพัฒน์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ เขต 3, 9 เมษายน 2540.

ที่ 3 เป็นอุปนายก และก็เป็นประธานชมรม ทำกิจกรรม.. การที่เข้ามาเป็นผู้แทนเพราะว่าตอนเป็นผู้อำนวยการเราดูพื้นที่แค่ตัวเดียว คือเป็น ผู้อำนวยการโรงพยาบาล เราไม่สามารถแก้ปัญหาได้ครบวงจร ถ้าเป็นคุณหมอผู้อำนวยการก็แก้ไขปัญหาได้เฉพาะโรคภัยไข้เจ็บ แต่ยังมีสองสามโรคที่แก้ไขไม่ได้ คือ ความยากจน การขาดการศึกษา ซึ่งเป็นวงจรที่จะบอกกล่าวคือ โง่ จน เจ็บ ความรู้่น้อยก็จน และก็เจ็บป่วย เพราะฉะนั้นพอเข้ามาเราก็สามารถจะคิดกรอบกว้างขึ้น สูงขึ้นที่จะให้สูงสุดกับประชาชน...”

คุณปวีณา หงสกุล¹⁴

“คือเป็นคนสนใจในเรื่องการเมืองมานานแล้ว เพราะว่าตั้งแต่สมัยที่เรียนหนังสือที่อเมริกา ก็มีความรู้สึกมองภาพประเทศไทยและก็ต่างประเทศมีความแตกต่างกันมาก ก็คือสหรัฐอเมริกา เพราะว่าเรามองภาพว่าทำไม บ้านเมืองของเราถึงไม่พัฒนาเท่าที่ควร และก็มองภาพว่าผู้บริหารเขาทำอะไรกันอยู่ ในช่วงที่เราเป็นเด็กเราค่อนข้างจะหัวรุนแรงพอสมควร และก็อยากจะให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดี เห็นว่าทำไมมีช่องว่างระหว่างคนจน คนรวย หรือช่องว่างระหว่างการพัฒนาประเทศนี้มากเหลือเกิน ฉะนั้นเมื่อกลับมาที่ประเทศไทยกลับมาจากเรียนหนังสือเสร็จ ก็มาทำงานธนาคารและก็มีโอกาสได้เป็นผู้จัด

¹⁴ สัมภาษณ์ ปวีณา หงสกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร เขต 12, 14 กรกฎาคม 2540.

การธนาคาร ทำงานธนาคาร 10 ปี ได้เป็นผู้จัดการ 5 ปี ช่วงระหว่างทำงาน ก็ได้อยู่สำนักงานใหญ่ ตอนหลังได้ย้ายเป็นผู้จัดการสาขา ก็มีความใกล้ชิดกับประชาชนมาก ที่นี้ความรู้สึกของเรา เราได้สัมผัสกับประชาชนในท้องที่ด้วย ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน เพราะตอนนั้นอยู่ที่ลาดพร้าวก็เห็นความเหลื่อมล้ำอะไรต่าง ๆ และประกอบกับเราสนใจในเรื่องนี้อยู่ ความรู้สึกผูกพันอยู่ในจิตใจส่วนหนึ่งตลอดมาเมื่อทางพรรค ตอนนั้นพรรคประชากรไทยได้ทาบทามในช่วงนั้นมากับญาติและก็ญาติญาติผู้ใหญ่ พ่อแม่ พี่น้อง เขาก็ให้การสนับสนุนในช่วงนั้นก็เลยตัดสินใจลงสมัครโดยการทาบทามของพรรคการเมือง เมื่อลงสมัครในช่วงนั้นเราก็ตัดสินใจอยู่พรรคหนึ่ง เพราะว่าแน่นอนที่สุดใจเราต้องการทำงานขอรับใช้ประชาชน ทำให้ประเทศชาติอยู่แล้ว แต่เราก็ต้องมีความพร้อมเรื่องพี่น้องหรือครอบครัวญาติ ๆ คุณพ่อคุณแม่ให้การสนับสนุน เราก็ได้มีกำลังใจ กำลังที่จะทำงาน และได้มีโอกาส โอกาสนั้นก็ลงสมัคร ครั้งแรกก็ได้รับชัยชนะ ได้รับการเลือกตั้ง...”

ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย¹⁵

“คืออย่างนี้ จริงแล้วต้องบอกว่า เดิมทีเดียวไม่คิดจะเป็นผู้แทนราษฎรไม่เคยคิดว่าจะเป็น ถ้ามว่าทำไมเพราะเนื่องจากว่าอาชีพที่เรา คือ ที่เราประกอบอาชีพของเราเดิมนั้นเราเห็นว่ามันไม่น่าที่จะเข้ามาทำงานทางการเมืองได้ ถ้ามว่าทำไมเข้ามา

¹⁵ สัมภาษณ์ ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชุมพร, 2 เมษายน 2540.

เป็นนักการเมือง ทำไมเรามาเป็นผู้แทนราษฎร นั้นก็มีที่มาที่ไปของมัน เวลาเราไปเห็นปัญหาที่ไม่สร้างความเป็นธรรมให้กับสังคม เราก็ชอบจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การติดต่องานกับส่วนราชการระหว่างประชาชนกับส่วนราชการ ซึ่งจะเห็นความแตกต่างชัดเจนว่าคนมีระดับ คำว่ามีระดับ ก็คือ คนที่มีอิทธิพล หรือคนที่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่เข้าไป เขาค่อนข้างได้รับการดูแลเป็นพิเศษแต่ที่ตาสีตาสา ชาวบ้านคนธรรมดาไปนั่งรอกันเป็นวัน ๆ ไม่ได้รับการเหลียวแล ไม่ได้รับการประสานงาน ให้มันได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่เขาเข้ามาติดต่องานกับทางราชการ บางคนมาเป็นอาทิตยงานเขาก็ไม่สำเร็จเลย ขณะนี้ก็ยังมียอยู่ มันคือความไม่เป็นธรรม เวลาไปเห็นก็อยากเข้าไปช่วยเหลือเขา หรือบางอย่างที่เขาไม่ได้รับความเป็นธรรม การถูกเอาผิดเอาเปรียบจากผู้มีอำนาจ ผู้ที่ประกอบการหากินอยู่กับประชาชน ยกตัวอย่างว่าบริษัทประกันอะไร อย่างนี้ ก็มักจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้น ผมก็มีส่วนในการเข้าไปช่วยเหลือเขา....”

วิทยา ภูมิเหล่าแจ้ง¹⁶

“...ตั้งแต่เด็ก ๆ เราได้เห็นเราได้สัมผัสมา เราก็คือลูกครู ประชาบาล ลูกชาวบ้านธรรมดา แล้วก็เห็นเขามีการเลือกตั้งตั้งแต่ระดับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และก็ ส.ส. เมื่อก่อนยังไม่มี ส.จ.

¹⁶ สัมภาษณ์ วิทยา ภูมิเหล่าแจ้ง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกาฬสินธุ์ เขต 2, 23 เมษายน 2540.

สจ. มีการแต่งตั้ง แล้วเราก็สนใจเราก็ชอบมาก พวกนี้คือตัวแทน
ของประชาชน งานที่ทำสำหรับประชาชนก็เลยตั้งใจมาตลอดว่า
เราน่าจะทำงานเพื่อประชาชน ช่วยเหลือคนที่เขาเหมือน ๆ เรา
ให้มีฐานะในสังคม ทัดเทียมคนอื่นบ้าง...”

2. นักการเมืองกับแรงจูงใจในการแสวงหาชื่อเสียง เกียรติยศ และ
การรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว ในประเด็นนี้ได้ทำการศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลทาง
เอกสารพบว่า แนวคิดที่ค่อนข้างจะชัดเจนคือ กรณีศึกษาพ่อค้าและนักธุรกิจที่ก้าวเข้ามาสู่
ระบบการเมือง โดย **ปรีชา อุปโยคิน**¹⁷ ได้วิเคราะห์ไว้ว่าบรรดาพ่อค้าและนักธุรกิจ
ต้องการอาศัยระบบการเมืองเป็นเครื่องมือและแนวทางการนำไปสู่ความเจริญความก้าวหน้า
ทางธุรกิจของตน ซึ่งจากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีบุคคลอาชีพต่าง ๆ
แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

บุญเลิศ ช่างใหญ่¹⁸ นักหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง
ได้แสดงทัศนะต่อเรื่องนี้ว่าการเมืองและนักธุรกิจในยุคปัจจุบันนี้เป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก
นักธุรกิจเริ่มเข้ามาเล่นการเมืองโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะอาศัยช่องทางของนักการเมืองที่มี
อำนาจ แสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งเข้าพุกเข้าห่อให้กับบริษัท และสร้างความร่ำรวย
ให้ตนเอง พวกพ่อค้าครอบครัวและบริวาร บุญเลิศ ช่างใหญ่ ได้ขยายความว่า นักธุรกิจที่
เข้ามาเล่นการเมือง และเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลหรือได้เข้าไปเป็นคณะรัฐมนตรี หรือมี
ตำแหน่งต่าง ๆ ย่อมมีช่องทางที่จะอาศัยการมีตำแหน่งนั้น ๆ หาผลประโยชน์อย่างง่ายดาย
ยิ่งปัจจุบันที่ประเทศกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาอุตสาหกรรมมีการลงทุนมากมาย โดย

¹⁷ ปรีชา อุปโยคิน, พ่อค้าและนักธุรกิจกับระบบรัฐสภาไทย, หน้า 131-139.

¹⁸ บุญเลิศ ช่างใหญ่, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

เฉพาะในภาครัฐที่รัฐบาลมีอำนาจที่จะให้หรือไม่ให้บริษัทต่าง ๆ ได้รับความ จัดซื้อจัดจ้าง ในวงเงินจำนวนสูง ในระบบราชการที่ต้องมีการประมูลเพื่อรับงาน ถ้าบริษัทใดมีเส้นสาย ในวงการรัฐบาล โอกาสที่บริษัทนั้นจะได้สัมปทานรับเหมาก็เป็นเรื่องที่ไม่ยากนัก

ถวิล ไพรสณฑ์¹⁹ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการเข้ามาสู่ระบบรัฐสภาของพ่อค้าและนักธุรกิจเพราะไม่อิ่มต่อเงิน แม้มีเงินมากมายก็ยังต้องการแสวงหาผลประโยชน์แทบทั้งสิ้น ขณะที่นายแพทย์ประสงค์ บูรณ์พงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคความหวังใหม่ ได้ให้ความเห็นกว้าง ๆ ว่า การเข้าสู่ระบบการเมือง โดยการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นเปรียบเสมือนการต่อสู้ ต้องมีการใช้เงินเพื่อการแข่งขัน คนที่มีเงินมากก็ได้เปรียบมาก และเมื่อสามารถมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ ย่อมจะมีโอกาสที่แสวงหาอำนาจเสริมบารมีทางธุรกิจ บางครั้งอาจพบว่า มีนักธุรกิจที่เสียสละเพื่อชาติแต่ก็ไม่ทราบว่ามีใครบ้าง น.พ. ประสงค์ได้อ้างถึงจอมพล ถนอม กิตติขจร ที่เคยกล่าวในการสัมภาษณ์ว่า ในสมัยของตนไม่มีการซื้อเสียง น.พ. ประสงค์วิเคราะห์ว่าที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะสมัยอำมาตยาธิปไตยนั้น รัฐบาลและนักการเมืองที่เป็นเผด็จการทางทหารได้ยึดเสียงไว้หมดแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องซื้อเสียง แต่ปัจจุบัน นั้นการมี “เสียง” ในรัฐสภา เป็นเสียงของการมีอำนาจ มีการแข่งขันสูงขึ้น ผู้ที่จะสามารถเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงไม่เหมือนอดีต การเป็นนักการเมืองมีอำนาจสูง ทำให้การเมืองเป็นการเข้ามาแสวงหาอำนาจเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ตน แต่ก็มีนักการเมืองที่หวังเข้ามาสู่รัฐสภาเพื่อเกียรติยศและชื่อเสียง

¹⁹ ถวิล ไพรสณฑ์, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

นายตระกูล มีชัย²⁰ นักวิชาการที่เคยทำวิจัยเรื่องธุรกิจการเมืองเชื่อว่า การเข้ามาสู่ระบบรัฐสภาของพ่อค้าและนักธุรกิจที่เห็นชัดเจนในช่วงของรัฐบาล พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ โดยเชื่อว่าระบบรัฐสภาค่อนข้างเข้มแข็ง ขณะเดียวกันระบบทุนนิยม ภายในประเทศก็เจริญเติบโตขึ้น จึงเป็นจุดหักเหที่พ่อค้าและนักธุรกิจเริ่มแยกตัวออกมา จากใต้อำนาจของระบบราชการ แต่เมื่อออกมาจากระบบราชการซึ่งมีอำนาจ พ่อค้าและ นักธุรกิจที่เคยอิงอำนาจราชการซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับนักการเมือง พอระบบรัฐสภาเปิด โอกาสแล้วพ่อค้าและนักธุรกิจจึงหวังที่จะมีอำนาจทางการเมืองเสียเอง เป็นปรากฏการณ์ หนึ่งที่เห็นว่าพ่อค้าและนักธุรกิจที่เป็นเจ้าของกิจการใหญ่ ๆ ได้จัดตั้งพรรคหรือสนับสนุน พรรคการเมืองพ่อค้าและนักธุรกิจบางกลุ่มบางพวกไม่เปิดเผยว่าสนับสนุนพรรคการเมือง อย่างจริงจังเหมือนระบบพรรคการเมืองของสหรัฐอเมริกา นายตระกูล มีชัย ได้ตั้งข้อ สันเกตว่า นักธุรกิจที่เข้ามาสู่การเมืองมี 2 ประเภท คือ

(1) ต้องการเข้ามาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน ขณะเดียวกันก็ให้การ สนับสนุนและประสานผลประโยชน์กับกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ นายตระกูล มีชัย ได้ให้เหตุผล เพิ่มเติมว่าคนทั่วไปอาจคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่นักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง จะไม่ ตกอยู่ภายใต้อำนาจข้าราชการ แต่กลับปรากฏว่าเมื่อนักธุรกิจได้เข้ามาแล้วเกิดการเปลี่ยน ขั้วและจับขั้วร่วมกับนักการเมือง ไปใช้อำนาจต่อระบบราชการหรือเป็นพันธมิตรกับข้าราชการ เพื่อผลประโยชน์ของตน

(2) พ่อค้าและนักธุรกิจที่เข้ามาเพื่อผลักดันนโยบายของรัฐบาล เมื่อได้เข้า มาคุมกระทรวงสำคัญ ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น โดยแต่เดิมพ่อค้าและนักธุรกิจที่เข้ามาสู่ระบบรัฐ สภาเพราะหวังชื่อเสียงเกียรติยศ ต้องการสายสะพาย ต้องการตำแหน่งรัฐมนตรี นาย ตระกูล มีชัย ยกตัวอย่างการใช้นามบัตรเป็นใบเบิกทางของการติดต่อกับงานทางธุรกิจ หรือ

²⁰ ตระกูล มีชัย, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

คนทั่ว ๆ ไป จะทำให้คนนับหน้าถือตาเป็นการแสดงสถานะทางสังคมของผู้หยิบยื่นให้
เสมือนใบเบิกทางในด้านความสะดวกและได้รับการยอมรับ

ชัยวัฒน์ สินสุวงศ์²¹ หัวหน้าพรรคพลังธรรม ได้ให้ความเห็นต่อการเข้าสู่ระบบรัฐสภาของพ่อค้าและนักธุรกิจว่า เดิมพ่อค้าและนักธุรกิจจะให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง แต่ปัจจุบันนี้พ่อค้าและนักธุรกิจได้แสดงตัวอย่างเปิดเผย เพราะถ้าหากสามารถเข้าสู่ระบบรัฐสภาและเป็นนักการเมืองได้ ก็จะได้ทั้งอำนาจและวาสนาการเมืองของไทยบิดเบือนไปเพราะทุกคนอยากนั่งเก้าอี้รัฐมนตรีเสมือนบัลลังก์ทอง ปากก็ประกาศเพื่อนบ้านเพื่อนเมือง แต่ก็แอบแฝงสร้างความรำรอยให้แก่ตนเอง

ศ.นพ. สันต์ หัตถิรัตน์²² นักวิชาการและนักประชาธิปไตย เชื่อว่า พ่อค้าและนักธุรกิจก้าวเข้ามาสู่ระบบรัฐสภา มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อให้ธุรกิจของตนมีกำไรมากขึ้น ถ้าหากพ่อค้าเป็นผู้ที่คิดถึงประโยชน์ของประเทศและประชาชนก็จะเป็นผลดีแต่คงมีน้อย ปัจจุบันประเทศไทยถูกครอบงำด้วยระบบโลกาภิวัตน์ คือ ระบบแห่งความโลภ ที่จริงควรจะเป็น โลกานุวัตน์ มากกว่า โลกานุวัตน์ คือ นุวัตน์ ไปตามความโลภ เพราะฉะนั้นระบบที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ในปัจจุบันมิใช่โลกาภิวัตน์ สำหรับโลกที่ไร้พรมแดนโดยระบบสื่อสารและการคมนาคม แต่เป็นระบบโลกาภิวัตน์โดยใช้ความโลภเป็นตัวนำและครอบงำไปทั่วโลก ด้วยระบบทุนนิยมโลกระบบทุนนิยมของรัฐบาลในแต่ละประเทศจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลบริษัทข้ามชาติของบริษัทธุรกิจใหญ่ ๆ พ่อค้าและนักธุรกิจที่ก้าวเข้ามาสู่ระบบรัฐสภาและเข้ามาเป็นนักการเมือง เป็นการเปิดเผยตัวเองมากขึ้น ซึ่งผิดไปจากเดิมที่พ่อค้าและนักธุรกิจมักจะสนับสนุนพรรคการเมือง ไม่ว่าจะป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน

²¹ ชัยวัฒน์ สินสุวงศ์, อ่างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 133.

²² สันต์ หัตถิรัตน์, อ่างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 133.

ก็ตามที่เป็นเช่นนี้เพราะไม่ได้สนับสนุนเพราะอุดมการณ์แต่เป็นเพราะหวังผลประโยชน์ โดยมีความหวังว่าถ้านักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ตนให้การสนับสนุนได้ก้าวเข้ามาบริหารประเทศก็จะได้รับผลประโยชน์ แต่ปัจจุบันนี้พ่อค้าและนักธุรกิจเข้ามาสู่การเมืองโดยตรง ไม่ได้สนับสนุนผ่านพรรค แต่จะสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง เพราะการส่งผ่านนักการเมืองอาจไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่ากับที่ตนลงมาทำเอง และการใช้เงินของตนลงไปก็อาจจะได้ตำแหน่งรัฐมนตรีได้ เพราะมีสมาชิกสภาผู้แทนที่อยู่ในอิทธิพลของตน ศ.น.พ. สันต์ เชื่อว่า ส่วนใหญ่มีการซื้อเสียง ตัวนักการเมืองอาจไม่ได้เป็นผู้ซื้อเสียง แต่นายทุนหรือคนอุดหนุนพรรคเป็นคนซื้อให้ หรือหัวคะแนนเป็นคนซื้อให้ การซื้อเสียงมีทุกพรรค ถ้าพรรคใดมีนายทุนอุดหนุนอยู่ข้างหลังมากก็มีเงินซื้อเสียงมาก พรรคไหนมีนายทุนอุดหนุนน้อยก็มีกำลังซื้อเสียงน้อย เมื่อมีอำนาจในสภาเมื่อใดก็เป็นโอกาสที่จะต้องใช้นี้ ถอนทุน หรืออำนวยความสะดวกให้แก่นายทุน หรือหาเงินสำรองไว้จ่ายในครั้งต่อไป ปัญหาเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นเรื่องสำคัญที่ภาคธุรกิจได้เข้ามามีอิทธิพลในทางการเมืองของไทย

ดร. สังคีต พิริยะรังสรรค์²³ นักเศรษฐศาสตร์การเมืองและนักวิชาการ ได้เสนอแนวคิดและเหตุผล จากการเข้าสู่ระบบรัฐสภาของพ่อค้าและนักธุรกิจ โดยเฉพาะในช่วง 2 ทศวรรษนี้ โดยได้แยกกลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นนักธุรกิจที่อยู่ในกรุงเทพ กลุ่มที่สองคือนักธุรกิจในท้องถิ่นหรือส่วนภูมิภาค พ่อค้าและนักธุรกิจทั้งสองกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบรัฐสภาและการเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง โดยการเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง ร่วมก่อตั้งพรรคและลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนทางอ้อม กลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจเหล่านี้

²³ สังคีต พิริยะรังสรรค์, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 134.

ไม่ค่อยเปิดเผยตัวเอง แต่จะเป็นผู้ให้การอุดหนุนและอุปถัมภ์ให้พรรคการเมือง และจะเป็นผู้มีบทบาทผลักดันด้านนโยบายทางเศรษฐกิจ

ดร. ลังสิต พริยะรังสรรค์ มีความเห็นว่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การเมืองไทยเป็นการเมืองที่ขาดคุณธรรม เพราะกลุ่มนักการเมืองต้องการให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง จึงมีความจำเป็นต้องใช้เงินเป็นหลัก ดังนั้นความสำเร็จทางการเมืองจึงขึ้นอยู่กับเงิน พ่อค้าและนักธุรกิจจึงเป็นกำลังสำคัญในการสร้างพรรค พอเป็นรัฐบาลหรือพรรคร่วมรัฐบาลได้แล้วก็พยายามผลักดันนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ จนเกิดปัญหาเพราะมุ่งหวังผลประโยชน์มากเกินไป รัฐบาลขาดอิสระในการบริหารเพราะถูกครอบงำด้วยกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ พ่อค้าและนักธุรกิจที่เข้ามาสู่ระบบรัฐสภา ก็เพื่อมีอำนาจทางการเมืองเพราะสามารถนำไปคุ้มครองธุรกิจสัมปทาน ทั้งที่ถูกต้องกฎหมายและผิดกฎหมาย ดังนั้นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจจึงเป็นสาเหตุสำคัญ ส่วนแรงจูงใจทางสังคมก็คือ พ่อค้าและนักธุรกิจเหล่านี้จะได้รับการยอมรับ มีคนยกย่อง มีหน้ามีตา มีคนเคารพนับถือ ไม่ว่าจะระดับจังหวัด ระดับชาติ และระดับต่างประเทศด้วย

บุญธรรม เลิศสุขีเกษม²⁴ นักวิชาการที่มีผลงานด้านการศึกษาเรื่องพ่อค้าและนักธุรกิจกับระบบการเมืองอีกคนหนึ่ง ได้ชี้ให้เห็นว่าสาเหตุจูงใจที่พ่อค้าและนักธุรกิจสนใจ และเข้าสู่ระบบรัฐสภา ก็เพราะปัจจุบันเป็นเศรษฐกิจยุคเสรีนิยมและรัฐบาลเป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย จึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือนโยบายของรัฐจะเป็นอย่างไรจะเกิดจากการผลักดันของฝ่ายการเมือง เพราะนโยบายของรัฐขึ้นอยู่กับนักการเมืองหรือองค์กร รัฐบาลเป็นผู้กำหนด เพราะฉะนั้นสิ่งที่จะเกิดขึ้นมาจะเป็นไปตามทางที่นักธุรกิจต้องการให้รัฐดำเนินการตามที่ตนเองต้องการคือจะต้องพยายามผลักดันนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อ

²⁴ บุญธรรม เลิศสุขีเกษม, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 135-136.

ตนเอง กรณีเช่นนี้เห็นได้ชัดในระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกาที่ภาคธุรกิจให้การสนับสนุนพรรคการเมือง

สำหรับประเทศไทย บุญธรรม เลิศสุขีเกษม มีความคิดไว้ในอดีต “ธุรกิจ” มิใช่ส่วนนำของประเทศ การเจริญเติบโตธุรกิจเกิดขึ้นไปพร้อมกับทิศทางการพัฒนาประเทศ เน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม การนำเข้า-ส่งออก ซึ่งภาคธุรกิจมีโครงสร้างทางการผลิตมากกว่าในอดีตเมื่อธุรกิจเติบโตขึ้น โครงสร้างทางธุรกิจก็มากขึ้น ดังนั้นการเข้ามาของนักธุรกิจ จึงก้าวเข้ามาในลักษณะโดยตรง นายบุญธรรมได้ยกตัวอย่าง นายกรัฐมนตรีของประเทศอิตาลีที่เป็นเจ้าของกิจการหลายอย่าง เช่น ทีมฟุตบอล โทรทัศน์ ตัวอย่างของประเทศไทยที่ผ่าน ๆ มามักจะให้ลูกหลานสมัครรับเลือกตั้ง แต่ปัจจุบันก็มีนักการเมืองหลายคนที่เป็นเจ้าของธุรกิจ เช่น พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ นายพิเชษฐ และนายเนวิน ต่างก็มีธุรกิจโรงแรม โรงไม้หินมาก่อน แต่การเข้ามาของนักธุรกิจที่มีขนาดเล็กอาจไม่มีผลต่อธุรกิจของตนได้โดยตรงแต่ก็อาจมีโอกาเสื้อผลประโยชน์ต่อธุรกิจได้เช่นกัน การได้รับสัมปทานต่อไปก็ได้

บุญธรรม ได้แสดงความคิดเห็นต่อสาเหตุจูงใจของพ่อค้าและนักธุรกิจที่เข้ามาสนใจการเมืองมีอำนาจทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงทางสังคมทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ว่ามีความสัมพันธ์กันทั้งหมด โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจที่ต้องอิงนโยบายของรัฐ การจะกล่าวถึงผลประโยชน์จะไม่ใช่ผลประโยชน์ทางธุรกิจอย่างเดียวแต่จะเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองและผลประโยชน์ทางสังคมด้วย

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ²⁵ รัฐมนตรีประจำสำนักรัฐมนตรีปัจจุบัน ได้แสดงความคิดเห็นต่อการที่พ่อค้าและนักธุรกิจเข้ามาสู่ระบบรัฐสภา โดยเฉพาะในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาว่า การที่มีพ่อค้าและนักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาททางการเมือง โดยการเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎรนั้น เป็นการสะท้อนความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมา 20 ปีนั้น เศรษฐกิจของประเทศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและเป็นประเด็นใหญ่ในระดับชาติ เพราะฉะนั้นการที่มีตัวแทนที่มีความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจนับเป็นเรื่องที่ดี และเป็นเรื่องที่สะท้อนว่าความหลากหลายของกลุ่มอาชีพในสภาควรจะมีมากขึ้นไม่ใช่เฉพาะนักกฎหมาย อย่างไรก็ตามหากพิจารณาอีกด้านหนึ่ง เรื่องการค้าธุรกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตัวเองแต่ต้องตรวจสอบว่าพ่อค้าและนักธุรกิจเมื่อเข้ามาแล้วจะเป็นอย่างไร ประเด็นที่ต้องพิจารณาก็คือ จะเกิดอันตรายมากตามที่เราเรียกกันว่า “ธุรกิจการเมือง” คือ นักการเมืองที่หาผลประโยชน์จากการเมืองโดยมีความเกี่ยวข้องกับนักธุรกิจในเชิงของการแลกเปลี่ยนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการใช้ตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ในทางที่มิชอบ ซึ่งเป็นจุดที่ควรแก้ไข เช่น เริ่มต้นจากการให้การสนับสนุนให้เงินแก่นักการเมืองหรือพรรคการเมือง เมื่อนักการเมืองหรือพรรคการเมืองนั้น ๆ ได้มีโอกาสเข้าไปสู่ตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่ก็จะเอื้อประโยชน์เป็นการตอบแทน

ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์²⁶ อดีตนักการเมืองแห่งพรรคพลังธรรม เชื่อว่าการที่มีพ่อค้าและนักธุรกิจจำนวนมากเข้าสู่ระบบรัฐสภาในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา นั้น พิจารณาได้ 2 แง่มุม คือ ถ้าจะกล่าวว่ามีจำนวนมากขึ้นอาจเป็นเพราะเมื่อผู้ได้รับการเลือกตั้งมา รายงานตัวที่รัฐสภา จะมีช่องให้กรอกข้อความว่ามีอาชีพอะไรก็จะใส่ว่า “ธุรกิจ” ที่จริง

²⁵ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 136.

²⁶ ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 136-137.

อาจเป็น “ลูกจ้างธนาคาร” หรือ “พ่อค้าเล็ก ๆ “ เมื่อกรอกคำว่า “ธุรกิจ” จึงคลาดเคลื่อน เพราะบุคคลคนนั้นอาจไม่ใช่ผู้ประกอบการ เมื่อทำงานในภาคเอกชนจึงกรอกคำว่า “ธุรกิจ” จึงไม่น่าถูกต้อง ดังนั้นคำว่า “นักธุรกิจ” น่าจะหมายถึง ผู้ประกอบการมากกว่าที่จะเป็น ลูกน้อง ลูกจ้าง หรือทำงานในบริษัท นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ยอมรับว่าในอดีตมีข้าราชการบำนาญและทนายความเข้ามาเป็นนักการเมืองมาก แต่ก็เห็นด้วยที่มีผู้ที่มีอาชีพ ธุรกิจเข้ามาสู่ระบบรัฐสภาในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา มีพ่อค้าและนักธุรกิจที่มาจาก ตระกูลต่าง ๆ มาก

วัตถุประสงค์ของการเข้าสู่ระบบรัฐสภาหรือการเมือง ก็คือ

(1) เพื่อผลประโยชน์ทุกชนิดเพราะผลประโยชน์นำไปสู่อำนาจ และเมื่อมีอำนาจแล้วก็จะได้ผลประโยชน์ตามมา ทั้งนี้เพราะการเมือง คือ อำนาจสูงสุดในระบอบประชาธิปไตย พรรคใดหรือคนใดกุมอำนาจรัฐได้ ก็จะคุมทุกอย่าง ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง และงบประมาณ

(2) เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่วงศ์ตระกูลเพื่อฝากไว้ในแผ่นดินว่าครั้งหนึ่งได้เคยเป็นเสนาบดี เคยได้สร้างคุณความดีให้แก่ประเทศชาติโดยไม่มีผลประโยชน์อะไร

(3) เพื่อปกป้องตัวเองไม่ให้ถูกรัฐรังแกเหมือนกับยักษ์ แต่เดิมไม่มีกระบองพอมาสู่ระบบรัฐสภาก็มีกระบอง ในภาษาชาวบ้านเรียก “ไม้กั้นหมา”

(4) เพื่อแสวงหาผลประโยชน์เพิ่มเติม การเข้ามาสู่ระบบรัฐสภาเป็นการเข้ามาหา “โอกาส” บางคนเข้ามาสู่ระบบรัฐสภาไม่กี่ปีก็ร่ำรวย และ

(5) เพื่อสร้างผลงาน ต้องการชื่อเสียงไม่หวังร่ำรวยแต่ขอให้เป็นที่ชื่นชอบของประชาชน

อาจารย์วิทยากร เชียงกุล²⁷ นักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องเดียวกันนี้ มีความเชื่อเช่นเดียวกับหลาย ๆ ท่าน คือ พ่อค้าและนักธุรกิจที่เข้ามาสู่ระบบรัฐสภาเพราะต้องการผลประโยชน์ ทั้งนี้ก็เพราะทุกคนก็ยังคงประกอบอาชีพเดิมอยู่ การมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้บุคคลต่าง ๆ เหล่านี้เป็นทั้งสองอย่าง คือ เป็นทั้ง ส.ส. และเป็นนักธุรกิจ ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะไม่ให้ผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงพบว่ามี การวิ่งเต้นทางธุรกิจมากขึ้น สมัยก่อนนักธุรกิจวิ่งเข้าหาข้าราชการ เข้าหานักการเมือง แต่ถ้าเป็นนักการเมืองเองขึ้นมาก็มีอำนาจสามารถบีบข้าราชการ ถ้ายังมีตำแหน่งใหญ่โตเป็นถึงรัฐมนตรีก็มีอำนาจมากขึ้น

อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์²⁸ นักคิดนักเขียนที่มีบทบาทต่อสังคมไทยมาโดยตลอดอีกท่านหนึ่ง ได้แสดงความคิดเห็นต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยที่มีพ่อค้าและนักธุรกิจสนใจการเมืองและได้รับการเลือกตั้งเข้ามาสู่ระบบรัฐสภาจำนวนมากขึ้นว่า ในสถานการณ์โลกปัจจุบันมีแนวโน้มคล้าย ๆ กันในทุกประเทศ ไม่เฉพาะประเทศไทย นั่นคือระบบการเมืองได้กลายเป็นระบบธนาคาธิปไตยไม่ใช่ประชาธิปไตย และมีความโยงใยไปกันทั่วโลก ทั้งมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ยุโรป สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ก็เพราะขณะนี้ “เศรษฐกิจ” เป็นตัวกำหนด ต่างกับอดีตที่ “การเมือง” เป็นตัวกำหนดเศรษฐกิจกับการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน เดิมการเมืองเป็นตัวกำหนดเศรษฐกิจ เน้นความรักชาติ ภูมิลักษณ์ และต้องการความเป็นเอกราช แนวคิดทางการเมืองต้องการปฏิเสธการผูกคดียึดตัวอย่างประเทศไทยแม้จะมีได้เป็นเมืองขึ้นของฝรั่งแต่ก็ต้องการปลดแอกจากเจ้า และต้องการให้ราษฎรเป็นใหญ่ เศรษฐกิจเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง แต่ปัจจุบันนี้ทุกอย่างมันเปลี่ยน

²⁷ วิทยากร เชียงกุล, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 137.

²⁸ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 137-138.

ไปไม่มีทางหลีกเลี่ยง ระบบนี้พ่อค้าเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เดิมพ่อค้าอาศัยนักการเมืองหรือนักการทหาร โดยหากินอยู่ข้างหลัง ปัจจุบันจะก้าวเข้ามามีบทบาทโดยตรงและก็ยังมีการที่สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง พ่อค้านักธุรกิจปัจจุบันจะให้การสนับสนุนทุกพรรคเพราะไม่แน่ใจว่าพรรคใดจะได้มาเป็นรัฐบาล

อาจารย์สุลักษณ์ ยืนยันว่ามูลเหตุจูงใจที่สำคัญของพ่อค้าและนักธุรกิจที่เข้ามามีบทบาทเป็นเรื่องผลประโยชน์ เพราะพ่อค้าจะคิดแต่เรื่องเงินเรื่องเดียวเท่านั้น ดังนั้น พ่อค้าและนักธุรกิจจะเข้าไปมีบทบาทหรือเกี่ยวข้องไปหมดทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นในวัง ในวัด พระสงฆ์องค์เจ้าก็เข้าไป เพื่อกฎหมายไปสู่ผลประโยชน์

พลเอก สายหยุด เกิดผล²⁹ ประธานองค์กรกลางและนักการเมือง การทหารและนักประชาธิปไตยที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบการเมืองไทยปัจจุบัน พลเอกสายหยุด เกิดผล ประธานองค์กรกลางได้แสดงทัศนะต่อการเข้าไปสู่ระบบรัฐสภาของพ่อค้าและนักธุรกิจก็เพราะแต่เดิมต่างเข้าใจกันว่า นักธุรกิจที่สนใจการเมืองก็เพราะ ต้องการไปปกป้องผลประโยชน์ เพื่อให้มีความยุติธรรม แต่ในทางลบ พ่อค้าและนักธุรกิจเข้าไปสู่ระบบรัฐสภา เพื่ออาศัยการเข้าไปมีอำนาจ เพื่อจะสร้างผลประโยชน์ในกลุ่มของตน จึงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอว่า การเข้าสู่ระบบการเมืองของกลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจเป็นรูปแบบหนึ่งในปัจจุบันที่ต้องการเข้าสู่อำนาจด้วยการใช้เงินเป็นสำคัญ และเงินจะมาจากที่ไหนไม่ได้ถ้าไม่ใช่มาจากนักธุรกิจนั่นเอง

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์³⁰ นักวิชาการที่มีผลงานด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง และมีผลงานด้านการวิพากษ์วิจารณ์สังคม เศรษฐกิจและการ

²⁹ สายหยุด เกิดผล พลเอก., อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 138-139.

³⁰ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, อ้างใน ปรีชา อุปโยคิน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 138-139.

เมือง ได้แสดงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมทางการเมืองของพ่อค้าและนักธุรกิจในระบบรัฐสภาไทยว่า การเข้าร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ย่อมมีประโยชน์ต่อระบบการเมือง กลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจก็มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เช่นกัน ต่างก็เป็นประชาชนคนไทยเหมือนกัน จึงไม่น่ามีข้อเสียหาย แต่น่าตั้งข้อสังเกตว่าสัดส่วนของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ค่อยมีความสมดุลย์เช่น การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 ระบุเป็นพ่อค้าและนักธุรกิจ 119 คน ซึ่งมีอัตราที่สูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น จึงค่อนข้างจะเชื่อได้ว่าแนวทางของรัฐสภาจะถูกกระแสดักดันจากแนวคิดของกลุ่มพ่อค้าและครอบครัวและมีอิทธิพลในด้านนโยบาย กลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจที่เข้ามาสู่ระบบรัฐสภานอกเหนือจากเรื่องผลประโยชน์แล้วคือต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง ถ้าสุภาชาติไทยที่ว่า “สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง” ถ้าเป็นนักการเมืองและมีตำแหน่งก็จะได้รับเกียรติมีรถนำขบวน มีคนนับหน้าถือตา อยากนั่งหัวโต๊ะเวลามีประชุม อยากให้คนยกมือไหว้ อยากได้รับเกียรติยศ อยากให้วงศ์ตระกูลมีชื่อเสียง ดังนั้นพ่อค้าและนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากอาชีพของตนก็ต้องการการยอมรับทางสังคม ขณะเดียวกันก็ยังคงได้ประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้มีการเข้ามาสู่ระบบรัฐสภามากขึ้นเพราะภาพพจน์ของข้าราชการประจำไม่มีเกียรติเท่ากับการเป็นนักธุรกิจ และการเข้ามาสู่ระบบรัฐสภายังทำให้ได้อำนาจโดยตรง

จากภาพรวมที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ อาจสรุปได้ว่า มูลเหตุซึ่งเป็นแรงจูงใจอันสำคัญของนักการเมืองในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สืบเนื่องมาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองในการที่จะใช้การเมืองเป็นกลไกในการพัฒนาท้องถิ่น และขจัดความไม่เป็นธรรมในสังคม และโดยการศึกษาในเชิงลึกบนเงื่อนไขนี้ ก็พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่น อาทิ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล ได้ให้มูลเหตุแห่งแรงจูงใจในการเข้าสู่เวทีการเมืองระดับชาติ ก็คือ การมีความเชื่อมั่นว่าการเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถผลักดันการแก้ปัญหาท้องถิ่นสำเร็จได้ดีกว่าการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ตลอดจน

มีศักยภาพในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ สูงขึ้น ดังปรากฏในความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหล่านี้ เช่น

เอี่ยม ทองใจสด³¹

“...ตัวเองก็เคยเป็นนักการเมืองระดับจังหวัดมาก่อน ก็รู้ปัญหาว่าเราเป็นนักการเมืองแค่ระดับจังหวัด เราก็คงทำอะไรไม่ได้มากมาย ในความคิดก็นึกว่าถ้าเป็นนักการเมืองระดับประเทศ หรือเป็นส.ส.แล้ว คงจะมีโอกาส หรือว่ามีสิทธิมีอำนาจที่จะแก้ไขอะไรได้”

พงศกร อรรณนพพร³²

“...เคยเป็นกรรมการสุขาภิบาล... ก็อยากเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน เราเป็นชาวบ้านหรือเป็นนักการเมืองท้องถิ่น เสียสภาพในการทำก็ได้ระดับหนึ่ง แต่ถ้าเข้ามาในระดับนี้ (เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) เราก็สามารถเสนออะไรต่าง ๆ ในการที่จะแก้ไขกฎหมาย กฎอะไรต่าง ๆ ที่ไม่ค่อยถูกต้อง ชาวบ้านไม่ได้รับความเป็นธรรม กฎหมายที่ล้ำหลัง...”

³¹ สัมภาษณ์ เอี่ยม ทองใจสด, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเพชรบุรี เขต 3, 1 พฤษภาคม 2541.

³² สัมภาษณ์ พงศกร อรรณนพพร, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น เขต 2, 1 พฤษภาคม 2541.

ยรรยงค์ ร่วมพัฒนา ³³

“...เคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ก่อนมาเป็น ส.ส. ชาวบ้านเขาเห็นเราทำงานท้องถิ่น เขาก็อยากให้เราเข้ามาทำงานระดับชาติ...ผมรักท้องถิ่นของผม ผมมองการเมืองว่า คงจะทำให้ท้องถิ่นของผมมีความเจริญก้าวหน้า”

2. การแสวงหาชื่อเสียง เกียรติยศ และการรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว

โดยมูลเหตุแห่งแรงจูงใจในประเด็นนี้จะปรากฏชัดเจนจากนักการเมืองที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ซึ่งมีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองและครอบครัว ดังนั้นลำดับขั้นตอนต่อมาก็คือ การแสวงหาชื่อเสียง เกียรติยศ และการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนเอง ดังการศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาการ นักการเมือง และบุคคลโดยทั่วไปที่นำมากล่าวแล้วข้างต้น

บุคลิกภาพทางการเมืองของนักการเมืองไทย

จากแรงจูงใจอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ให้นักการเมืองมีความต้องการในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่าบทบาทของแรงจูงใจอันเป็นแรงขับภายใน (internal drive) จะกระตุ้นให้นักการเมืองเกิดแรงจูงใจไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานภาพที่เป็นความต้องการภายในจิตใจของตน McClelland ได้ระบุถึงแรงจูงใจที่สำคัญไว้ว่ามนุษย์เรามีความต้องการทางด้านสังคม อำนาจ และความสำเร็จ ³⁴ ซึ่งความต้องการเหล่านี้โดยทั่วไปแล้วจะหมายถึงความต้องการทางสังคม เกียรติยศ ชื่อเสียง

³³ สัมภาษณ์ ยรรยงค์ ร่วมพัฒนา, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ เขต 2, 14 พฤษภาคม 2541.

³⁴ Ross Fitzgerald, ed. Human Needs and Politics (Australia : Pergamon Press, 1977), p.45.

ตลอดจนความสมหวังในชีวิตด้านต่าง ๆ ตามทฤษฎีการจูงใจของ Maslow³⁵ เมื่อใช้ทฤษฎีการจูงใจมาใช้ในการวิเคราะห์กับนักการเมืองที่ต้องการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะพบว่าการที่นักการเมืองต้องการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยแรงจูงใจประเภทใดนั้นจะขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคมของนักการเมืองผู้นั้น โดยธรรมชาติแล้วบุคคลที่ประสบความสำเร็จและบรรลุถึงขั้นความต้องการอันเป็นที่สุดตามลำดับขั้นความต้องการของ Maslow นั้น จะมีความต้องการให้ตนเองดำรงอยู่ในสังคมอย่างมั่นคงด้วยชื่อเสียง เกียรติยศ และความสำเร็จในงานทางสังคมด้านต่าง ๆ การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงเป็นทางเลือกด้านหนึ่งเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับทางสังคม บทบาททางการเมืองจะมีความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับพฤติกรรมทางการเมืองอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการทางสังคม (socialization) เป็นสำคัญ ซึ่งในทัศนะของ Robert E. Lane³⁶ เห็นว่าการที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองก็เพราะมีความต้องการในสิ่งสำคัญ 6 ประการคือ

1. การเพิ่มความอยู่ดีกินดีทางเศรษฐกิจ
2. ความต้องการมีพวกพ้อง และความสัมพันธ์ทางสังคม
3. ความต้องการจะทำความเข้าใจเรื่องโลก และปรากฏการณ์ที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์
4. ความต้องการลดความตึงเครียดในจิตใจตน
5. ต้องการมีอำนาจโดยแสดงออกทางการเมือง
6. ความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความภูมิใจในตนเอง

³⁵ A. H. Maslow, "A perface to Motivational Thory," in *Psychomatic Medicine*, (ed.) an Denvers, 2 d ed. (New York : Harper and Row, 1970), pp. 85-89.

³⁶ อ่างโน อุษา ว่องวงศ์ภพ, "ภูมิหลัง แรงจูงใจ และพื้นฐานอำนาจของผู้นำทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย", หน้า 19.

ซึ่งประเด็นที่มนุษย์ต้องการจะรักษาไว้ซึ่งความภาคภูมิใจในตนเองนั้น ในด้านความต้องการที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของบรรดาบุคคลหรือนักการเมืองทั่วไป ที่มีพื้นฐานหรือเศรษฐกิจฐานะเป็นที่เทียบพร้อมนั้น ศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์ ได้ให้ความเห็นไว้อย่างชัดเจนในกรณีดังกล่าว ว่า³⁷

“...การเล่นการเมืองมันต้องมีความพร้อมหลาย ๆ ด้าน เช่นมีความสำเร็จในชีวิต มีความพร้อมในด้านเศรษฐกิจนั่นถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการเมืองจะต้องอิงฐานเศรษฐกิจด้วย... ที่นี้ระบบการเมืองที่ผมเห็นมันยังเป็นลักษณะของการเสี่ยงโชคด้วยส่วนหนึ่ง ไม่ใช่เป็นการเล่นด้วยจิตสำนึกอย่างแท้จริง...”

คราวนี้ลองย้อนมาคิดว่า นักการเมืองที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เมื่อทฤษฎีของ Maslow ซ้ำให้เห็นว่ามนุษย์เมื่อได้สมความปรารถนาในชั้นความต้องการสูงสุดแล้ว จะรักษาสถานภาพในชั้นความต้องการนั้นไว้อย่างไรโดยเฉพาะในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมักจะพบว่ากรณีที่นักการเมืองหรือใครก็ตามได้เข้ามาสูบทบาทการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ย่อมที่จะต้องดำรงสถานภาพแห่งตนไว้ให้มากที่สุด ประกอบกับการสร้างภาพลักษณ์ความโดดเด่นให้เกิดขึ้นในสังคมการเมือง ทั้งนี้เพื่อคะแนนนิยมในโอกาสต่อไป

การสร้างภาพลักษณ์และความโดดเด่นดังกล่าว มักพบได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือใช้วิธีการลอกแบบพฤติกรรมของนักการเมืองชั้นนำและการสร้างพฤติกรรมอันเป็นลักษณะโดดเด่นของตนเองขึ้นมา การลอกแบบพฤติกรรมการเมืองในที่นี้หมายถึง การที่

³⁷ สัมภาษณ์ ศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น เขต 1, 27 มิถุนายน 2540.

นักการเมืองคนใดคนหนึ่งมีความนิยมชมชอบหรือศรัทธา นักการเมืองอาวุโส หรือนักการเมืองที่มีความรู้ ประสบการณ์ ที่มีความโดดเด่นเป็นที่รู้จักในสังคมการเมือง และมีบทบาททางการเมืองเป็นที่แน่ชัด ตลอดจนการมีภาวะเป็นผู้นำทางการเมือง เป็นต้น บุคลิกลักษณะที่กล่าวมานี้จะเป็นแบบอย่างที่น่าไปสู่ความรู้สึกนิยมชมชอบ ศรัทธา และนำมาสู่การลอกเลียนแบบ หรือการยึดถือเพื่อเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแสดงออกทางการเมือง ของนักการเมืองที่พยายามจะไต่เต้าไปสู่ความสำเร็จในวิถีชีวิตทางการเมืองของตน การที่นักการเมืองรุ่นหลังจะลอกแบบแนวคิดและพฤติกรรมการเมืองของนักการเมืองชั้นนำหรือนักการเมืองอาวุโสนั้น สิ่งแรกที่นักการเมืองทั่วไปปฏิบัติกันอย่างเห็นได้ชัดคือการเข้าไปอยู่ในสังกัดของพรรคการเมืองที่มีหัวหน้าพรรค หรือบุคคลในพรรคนั้นที่ตนเองชื่นชอบ จากการศึกษาของ พ.ต.ต. อภิชาติ พุ่มแก้ว พบว่านักการเมืองลูกพรรคของพรรคประชากรไทยที่ต่างเข้ามาสังกัดพรรคประชากรไทยนั้น ต่างมีความนิยมในตัวของนายสมัคร สุนทรเวชซึ่งเป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งลูกพรรคแต่ละคนต่างมีเหตุผลและมีความนิยมในตัวหัวหน้าพรรคด้วยเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าความนิยมด้านต่าง ๆ นั้นล้วนเป็นที่มาของการนำไปสู่การลอกแบบทางพฤติกรรมทั้งในด้านความคิดและแนวปฏิบัติของถนนชีวิตการเมืองที่นักการเมืองหน้าใหม่มีความใฝ่ฝัน ดังผลของการศึกษาที่อภิชาติ พุ่มแก้ว³⁸ พบมีดังนี้ คือ ส.ส.ของพรรคประชากรไทยต่างชื่นชอบและศรัทธาในตัวหัวหน้าพรรคด้านการพูด การคิด การตัดสินใจ ในด้านความคิดนั้นเห็นว่าเป็นผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาบ้านเมือง มีความคิดก้าวหน้า มีความรอบรู้ และประการสำคัญคือเป็นคนกล้า กล้าที่จะตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของคนส่วนรวม โดยไม่เกรงผลกระทบที่จะเกิดตามมา

³⁸ อภิชาติ พุ่มแก้ว, พ.ต.ต., “พรรคการเมืองกับฐานคะแนนเสียง : ศึกษากรณีของพรรคประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

นอกจากนี้ยังชอบในลีลาการพูด การใช้ภาษาเพื่อชักชวน (Hortatory language) ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่นและค่อนข้างเป็นเอกลักษณ์บนเวทีการเมือง อันเป็นบทบาททางการเมืองที่ถูกพรรคต่างให้การยอมรับโดยเฉพาะ นายพิศาล ไชยชาญ ซึ่งเข้าร่วมกับพรรคประชากรไทยตั้งแต่เริ่มแรก และได้รับเลือกตั้งต่อมาอีกหลายสมัย ได้แสดงทัศนคติที่มีต่อหัวหน้าพรรคไว้อย่างน่าฟังว่า³⁹

“ในความเห็นของผม คือผมมีความคุ้นเคยกับหัวหน้าพรรคมาตั้งแต่อยู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต้องเรียกว่าเพื่อนรุ่นพี่ของผม เรารู้จักกันตั้งแต่ท่านเป็นเสนาธิการเชียร เป็นประธาน ปาฐกถาได้ว่าที่ผมเป็นพวกกีฬาในร่ม ผมเห็นว่าเป็นคนมีความสามารถ มีความคิดความอ่านแล้วก็มีความมุ่งมั่นสูง ผมเคยได้อยู่ใกล้ชิดกับท่านหัวหน้าพรรคช่วงสมัยอยู่ธรรมศาสตร์ระยะหนึ่งแล้ว หลังจากที่ผมมาเป็น ส.ส. แล้ว ผมได้มีความใกล้ชิดกับตัวท่าน... หัวหน้าพรรคท่านบอกเวลาที่ท่านไปไหนมาไหนท่านก็ไปคนเดียว ท่านไม่เคยที่จะมีความหวาดกลัวเลยว่า ท่านจะโดนอาჯหรือจะไปโดนอะไรต่อมิอะไร ท่านไม่เคยมีความกลัว นั่นคือความกล้าหาญของท่าน ท่านเป็นคนกล้าหาญที่จะทำในสิ่งที่ถูกที่ควร และท่านไม่แคร์เลยว่าในสิ่งที่ท่านทำบางทีเหมือนกับว่าจะจะเป็นสิ่งที่ไม่ได้คะแนนเสียง ท่านก็กล้าที่จะทำ แล้วก็กล้าพิสูจน์ให้เห็นว่าสิ่งที่ท่านคิดเป็นความถูกต้อง ซึ่งในเบื้องต้นผมอาจจะไม่เข้าใจ แล้วจะเห็นว่าเป็นความไม่ถูกต้อง จริง ๆ แล้ว ท่านคิดล่วงหน้าไปไกล ผลของงานออกมายังมองไม่เห็น

³⁹ สัมภาษณ์ นายพิศาล ไชยชาญ, ส.ส. เขต 4 พระโขนง (2531), 18 พฤศจิกายน 2532, อังโน อภิชาติ พุ่มแก้ว, เรื่องเดียวกัน, หน้า 121.

มันเป็นเรื่องที่น่าแอนตี้กันอะไรกัน แต่พอนาน ๆ ไปจะเห็นว่าทำสิ่งที่ถูก”

ดร. ประวิช รัตนเพียร ส.ส.ที่ได้รับเลือกเป็นสมัยแรกในนามของพรรค
ประชากรไทย ปี 2531 ได้แสดงทัศนะว่า ⁴⁰

“ผมคิดว่าที่สำคัญคือ ทำไมถึงเลือกพรรคประชากรไทย ทำไมถึงชอบสมัครผมก็คิดว่านายสมัคร สุนทรเวช เป็นคนซึ่ง อันที่ 1 คนทั่วไปก็คงยอมรับว่าเป็นคนที่มักจะเสนอแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้ตลอดเวลา ในการปราศรัยก็ดี ในการยกเหตุผลต่าง ๆ ก็ดี ด้วยเหตุนี้คนจึงเลื่อมใสศรัทธา แล้วก็มี การดำเนินการมาต่อเนื่อง เนื่องจากเพราะในความเป็นจริงหัวหน้าพรรคประชากรไทยกระทำมาสมัยที่อยู่พรรคประชาธิปัตย์แล้ว ด้วยเหตุที่กระทำต่อเนื่องโดยการเขียนบทความในหนังสือพิมพ์มาโดยตลอด มีข้อคิดข้อแย้งต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ซึ่งชี้แจงมาโดยตลอด กระทำมาโดยตลอด ทำให้ผู้คนติดพันอยู่ได้ ถ้าขาดอันนี้ลงผมคิดว่าเกิดปัญหาในอนาคต ไม่ใช่เพราะขาดนายสมัคร แต่ขาดแนวคิดที่ใครมาแทนนายสมัครในอนาคตอีก 10 ปี 20 ปี ข้างหน้า”

⁴⁰ สัมภาษณ์ ดร.ประวิช รัตนเพียร, ส.ส. เขต 3 พญาไท (2531), 17 พฤศจิกายน 2532, อ้างใน อภิชาติ พุ่มแก้ว, เรื่องเดียวกัน, หน้า 155.

เมื่อย้อนกลับไปดูการเลือกตั้งเมื่อปี 2522 ซึ่งพรรคประชากรไทยเริ่มก่อตัวในทางการเมืองและได้รับคะแนนนิยมในกรุงเทพมหานครอย่างท่วมท้นนั้น ยิ่งสามารถมองเห็นได้เด่นชัด เพราะผู้สมัครส่วนใหญ่ไม่เคยมีชื่อเสียงหรือบทบาททางการเมืองมาก่อนอาจกล่าวได้ว่าฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทยเริ่มบังเกิดขึ้นและพัฒนา มาจนถึงปัจจุบันโดยอาศัยบุคลิกภาพของ นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคในแง่มุมต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน แม้แต่ ส.ส.ที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้งนั้นก็ยอมรับความจริงในข้อนี้ จากการสัมภาษณ์ น.พ.บุญเทียม เขมาภิรัตน์ ซึ่งได้รับเลือกตั้งเมื่อปี 2522 กล่าวยอมรับว่า⁴¹

“ก็ขอเรียนว่าจริง ๆ แล้ว ที่ได้รับการเลือกตั้งก็เพราะชื่อเสียงของ ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อหัวหน้าพรรคประชากรไทย คือ นายสมัคร สุนทรเวช นักการเมืองทั้งหลายนอกจากคุณพิภพ (พิภพอะสิติรัตน์) เท่านั้นที่เคยเป็น ส.ส.มา แต่ก็ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทั้งหมดถึง 29 ที่นั่ง เพราะฉะนั้นถ้าจะพูดกันไปก็เป็นฐานคะแนนเสียงของหัวหน้าพรรคประชากรไทย”

เกี่ยวกับเรื่องของบทบาทผู้นำทางการเมือง ที่มีบทบาทต่อความอยู่รอดของพรรคการเมืองในแต่ละพรรคแต่ละรุ่นต่างมีบุคคลเข้ามาสืบทอด จะเห็นได้ว่าในแต่ละบุคคลต่างมีบุคลิกลักษณะที่มีความโดดเด่นเป็นที่ยอมรับ ซึ่งนายสมัคร สุนทรเวช ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในหนังสือประชากรไทยปีที่สิบ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2532 อย่างน่าฟังว่า

“มีคนเคยถามอยู่บ่อย ๆ เหมือนกันว่า พรรคประชากรไทยนั้นอยู่ได้ด้วยคนที่ชื่อ นายสมัคร สุนทรเวช ถ้าหมดนายสมัครแล้วพรรคประชากรไทยก็เป็นอันยุติกันได้ เป็นความจริงแค่ไหน? ผมก็ตอบ

⁴¹ สัมภาษณ์ น.พ. บุญเทียม เขมาภิรัตน์, ส.ส. เขต 3 พญาไท (2531), 26 พฤศจิกายน 2532. อ้างใน อภิชาติ พุ่มแก้ว หน้า 122.

อธิบายไปทุกครั้งว่า พรรคการเมืองนั้นมันก็ต้องเริ่มต้นเริ่มดังด้วยตัวผู้คนที่เข้ามาดำเนินการจัดการเป็นหัวหน้าหัวตากันในทีแรก อย่างพรรคประชาธิปัตย์ก็เกิดขึ้นดังขึ้นด้วยบทบาทของนายควง อภัยวงศ์ ท่านเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์อยู่นานถึง 22 ปี ก่อนหน้านั้นใครต่อใครก็พูดกันว่าอย่างพรรคประชาธิปัตย์ไม่มี นายควง อภัยวงศ์ ก็มี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ก่อนท่านอาจารย์เสนีย์จะลงจากเก้าอี้คนก็พูดกันว่าไม่มีใครที่ไหนเหมาะจะมาแทนท่านได้ แต่แล้วก็มี พ.อ. ถนัด คอมันตร์ มาเป็นหัวหน้า ซึ่งท่านนี้ถ้าหากคนประชาธิปัตย์ใช้หัวหน้าเป็น ก็จะมีหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็น นายกรัฐมนตรีเมืองไทยได้อย่างดี อย่างสบาย ๆ แต่เมื่อเขาจะเอาเลือดเนื้อเชื้อไขของเขาอย่างคุณพิชัย รัตตกุล คุณพิชัยก็ทำหน้าที่อยู่มาได้นานหลายปีแล้ว พูดไปทำไมมี ก็อย่างท่านอาจารย์คึกฤทธิ์ กับพรรคกิจสังคมก็เคยมีคนพูดจาเอาไว้ทำนองเดียวกันว่า ลึนท่านอาจารย์คึกฤทธิ์ก็ไม่มีพรรคกิจสังคม แต่จนเดี๋ยวนี้ท่านอาจารย์ออกไปนั่งเป็นคนวิจารณ์พรรคเก่าของท่านเองอยู่ข้างนอก พรรคกิจสังคมก็ยังเป็นยังอยู่ได้ในแวดวงการเมืองของบ้านเมืองนี้ แล้วผมก็มักจะเติมทำยเวลาใครชวนคุยถึงเรื่องนี้ว่า เพิ่งอายุยังไม่ถึง 10 ขวบ มาถามกันเสียแล้วว่าทำพินัยกรรมไว้หรือยัง”

จะเห็นได้ว่าความนิยม ศรัทธา ในตัวผู้นำทางการเมืองต่างมีผลให้นักการเมืองหน้าใหม่ มีโอกาสบนเส้นทางของถนนทางการเมืองร่วมด้วย และเรามักพบเห็นได้ว่า

การที่นักการเมืองเข้ามาเล่นการเมืองหรือตัดสินใจลงสมัครรับการเลือกตั้งในพรรคใดพรรคหนึ่งนั้น ส่วนใหญ่จะมีความเลื่อมใสในตัวหัวหน้าพรรคซึ่งเป็นผู้นำเช่น คุณศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์⁴² ได้กล่าวว่า

“... สมัยที่ลงครั้งแรกปี 2526 นั้นผมลงพรรคกิจสังคม ขณะนั้นผมเลื่อมใสในแนวคิดของท่านคึกฤทธิ์...”

ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย⁴³ ได้กล่าวไว้ว่า

“...ผมสนใจอยู่พรรคประชาธิปัตย์ ส่วนตัวก็ชอบอุดมการณ์ของพรรค ว่าพรรคจะไม่คำนึงในเรื่องของผลประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่ม แต่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก คือ ผลประโยชน์ของชาติบ้านเมือง นั่นคือประเด็นแรก ประเด็นที่สอง ผมชื่นชมกับตัวหัวหน้าพรรค คือ นายชวน หลีกภัย ชอบเป็นการส่วนตัว 2 อย่างรวมกัน”

ความนิยม หรือความศรัทธาในตัวผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มให้นักการเมืองรุ่นหลังนำแบบอย่างทางบุคลิกภาพทางการเมืองไปเป็นแบบอย่างในการคิดและปฏิบัติโดยหลักของการปรับพฤติกรรมของบุคคลนั้นจะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อปรับให้เกิดความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน เพื่อให้ตนคงสถานภาพทางการเมืองและเป็นที่ยอมรับแก่ประชาชนต่อไป

⁴² สัมภาษณ์ ศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น, เขต 1, 27 มิถุนายน 2540.

⁴³ สัมภาษณ์ ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชุมพร, 2 เมษายน 2540.

สำหรับการสร้างพฤติกรรมอันเป็นลักษณะโดดเด่นเป็นวิธีการในการที่จะดำรงสถานภาพทางการเมืองและสร้างควมมีชื่อเสียงให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนเพื่อการยอมรับนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่าพฤติกรรมลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะมาจากการลอกเลียนแบบพฤติกรรมของนักการเมืองชั้นนำ ดังได้กล่าวไว้แล้วเป็นองค์ประกอบ แต่วิธีการนี้ค่อนข้างจะดำเนินไปอย่างเด่นชัดในอันที่จะสร้างความเป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองที่เฉพาะตนเพื่อหวังผลประโยชน์คือการเป็นที่ยอมรับทางสังคมการเมืองและสาธารณชน ดังเช่น นายนิยม วรปัญญา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งผู้ที่ยืนหยัดและกระทำในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด จนได้ฉายาว่าเป็น “จอมยุติ-จอมกระทำ” หรือในกรณีของนายแพทย์เปรมศักดิ์ เพียยุระ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคความหวังใหม่ ที่ตกเป็นข่าวกรณีพิพาทกับพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะกับพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ซึ่งเป็นเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ในกรณีของระเบิด เพจเจอร์ และไปรษณียบัตร ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนขณะนั้นได้ตีแผ่ข่าวสารเกี่ยวกับนายแพทย์เปรมศักดิ์ ทำนองว่าอยากดัง ซึ่งหากจะวิเคราะห์แล้วในกรณีดังกล่าวอาจเป็นตัวอย่างที่เป็นพฤติกรรมการสร้างควมโดดเด่นทางการเมืองที่ค่อนข้างมีความเด่นชัด โดยเฉพาะในกรณีของ นายแพทย์เปรมศักดิ์ ซึ่งเป็นนักการเมืองรุ่นหลังกว่า พลตรีสนั่นมากและในอดีตพลตรีสนั่นมีบทบาททางการเมืองและประสบการณ์บนถนนการเมืองมายาวนาน การที่นายแพทย์เปรมศักดิ์สร้างความเป็นคู่กรณีผ่านทางสื่อมวลชนจึงน่าจะเป็นลักษณะหนึ่งของการสร้างชื่อเสียงทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับตน โดยหวังว่าวิธีการดังกล่าวจะนำมาสู่บทบาททางการเมืองตลอดจนการเป็นที่รู้จักในสังคมการเมือง และประวัติศาสตร์ทางการเมืองมากขึ้น

บทบาททางการเมืองของนักการเมืองไทย

สำหรับการวิเคราะห์ด้านบทบาทของนักการเมืองในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์นั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว

แสดงบทบาททางการเมืองในการเป็นตัวแทนของประชาชน ตามการจำแนกบทบาท เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ (รายละเอียดในบทที่ 2)

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน บทบาทนี้กล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่ค่อนข้างเป็นที่รู้จักมักคุ้นกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในหมู่ประชาชน และนักการเมืองเองต่างก็ยกบทบาทดังกล่าวมาเป็นข้อเสนอ หรือข้อต่อรอง ให้ประชาชนเลือกตนเองเข้าไปสู่ระบบรัฐสภา โดยนักการเมืองจะเสนอหรืออาสา ประชาชนในการเป็นตัวแทนดูแลผลประโยชน์ของประเทศชาติ สังคม และกลุ่มของตน ข้อเสนอของนักการเมืองส่วนใหญ่นิยมนำมาใช้กล่าวต่อประชาชนในท้องถิ่นของตน คือ การรับอาสาไปดูแลความเป็นอยู่และสารทุกข์สุกดิบต่าง ๆ ทั้งนี้ นักการเมืองต่างให้เหตุผลในทำนองเดียวกันว่า ตนมีความตระหนักต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และต้องการเข้ามาแก้ปัญหาท้องถิ่นให้หมดไป ซึ่งมองดูว่าเป็นการปวารณาตนเพื่อรับใช้ สังคม อันเป็นลักษณะของบทบาททางการเมืองลักษณะหนึ่ง ดังคำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ให้เหตุผลแสดงถึงความตระหนักต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องการจะช่วยขจัดปัญหาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นตน ดังนี้

ปวีณา หงสกุล⁴⁴

“...เป็น ส.ส. หญิงค่อนข้างจะเหนื่อยกว่า ส.ส. ชาย เพราะนอกจากจะทำงานทั่วไปแล้ว ต้องทำงานเรื่องสตรีและเด็กเพิ่มขึ้น ซึ่งมันเป็นความภาคภูมิใจของเรา เพราะมันจะเป็นอะไรที่เราทำงานที่มันเกี่ยวข้องกับเรา เพราะผู้หญิงก็เป็นเพศแม่ ส่วนใหญ่ก็จะมี ความละเอียด จิตใจ ความคิดก็ละเอียดอ่อนอยู่แล้ว ฉะนั้นในเรื่องสตรี และเด็กผู้หญิงจะเข้าใจมากกว่าผู้ชาย ในส่วนนี้ก็

⁴⁴ สัมภาษณ์ ปวีณา หงสกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร, เขต 12, 14 กรกฎาคม 2540.

พยายามผลักดันทุกอย่าง เพราะในขณะนี้ก็สวมหมวกหลายใบ เป็นประธานกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเป็นประธานกรรมการเร่งรัดและประสานการปฏิบัติงานเยาวชนสตรีภาคีรัฐและเอกชน...”

เอี่ยม ทองใจสด⁴⁵

“...ที่จริงบ้านเมืองต้องมีการเมือง ถ้าไม่มีการเมืองก็หมายถึงว่าเราเป็นระบบเผด็จการ เมื่อมีการเมืองก็จะมีเป็นอำนาจที่ไปตัดไปคานอำนาจเผด็จการตรงนั้น ตัวเองก็เคยเป็นนักการเมืองระดับจังหวัดมาก่อน ก็รู้ปัญหาว่าเราเป็นนักการเมืองแค่ระดับจังหวัดเนี่ย เราก็คงทำอะไรไม่ได้มากมาย ในความคิดก็เห็นว่า ถ้าเป็นนักการเมืองระดับประเทศ หรือเป็น ส.ส. แล้วเนี่ย คงจะมีโอกาสหรือว่ามีสิทธิมีอำนาจที่จะได้แก้ไขอะไรได้ ความคิดก็เป็นอย่างนั้น....”

จตุติ ไกรฤกษ์⁴⁶

“...ชาวบ้านเขาเดือดร้อน มีความทุกข์ เราในฐานะผู้แทนก็ต้องแสดงบทบาท แสดงออกในการที่จะช่วยเหลือเขาช่วยเหลือท้องถิ่น...”

⁴⁵ สัมภาษณ์ เอี่ยม ทองใจสด, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบุรี, เขต 3, 1 พฤษภาคม 2540.

⁴⁶ สัมภาษณ์ จตุติ ไกรฤกษ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพิษณุโลก, เขต 2, 31 มีนาคม 2540.

สมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล⁴⁷

“...การเป็นสมาชิกฯ นี้ภาพพจน์หรือบทบาทการแสดง ออกเป็นเรื่องสำคัญ โดยเราต้องแสดงความจริงใจใน การช่วยเหลือประชาชน ให้เขาไว้ใจเรา และเราก็ช่วยเหลือ เขาด้วยความตั้งใจจริง เมื่อเขาไว้ใจเขาจะมอบหมายให้ เราเป็นตัวแทนเขา ในการทำหน้าที่ในสภา...”

เรวัตร์ สิริบุญกุล⁴⁸

“...ผมได้รับเงินเพื่อช่วยเหลือจากพรรคเพียงแสนเดียว ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ใช้เงินอย่างเต็มที่ ผมก็ยังได้รับการ สนับสนุนจากชาวไร่อ้อยอยู่ ดังนั้นการใช้เงินช่วงนั้น ไม่ค่อยมีความสำคัญ... แต่ด้วยแรงศรัทธาที่ชาวไร่อ้อย ต้องการให้ผมเป็นตัวแทนเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขา ทำให้ผมได้รับเลือกตั้ง...”

สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์⁴⁹

“...ประชาชนเขามองบทบาทด้วยค่านักการเมืองคนนั้น มีบทบาทอย่างไร มันมีผลต่อการเลือกตั้งเช่นกัน ยก ตัวอย่าง การเลือกตั้งทำไมประชาชนถึงมองบุคคลด้วย ไม่ได้มองพรรคอย่างเดียว ถ้าเขามองพรรคอย่างเดียว

⁴⁷ สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอ่างทอง, 10 เมษายน 2540.

⁴⁸ สัมภาษณ์ เรวัตร์ สิริบุญกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกาญจนบุรี, เขต 2, 3 เมษายน 2540.

⁴⁹ สัมภาษณ์ สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น, เขต 4, 3 เมษายน 2540.

ผมสอบตกไปแล้ว ันตัวบุคคลก็มีส่วน หมายถึง ต้องทำ
บทบาทหน้าที่ของเราให้เต็มที่ ตามที่เขาไว้วางใจเรามา
เมื่อทำตรงนั้นได้ ก็หมายถึงว่าได้คะแนนเพิ่มเป็นค่า
นิยม...”

พินิจ จันท์สมบุรณ์⁵⁰

“...ชาวบ้านจะศรัทธา เชื่อมัน นักการเมืองในขั้นต้นก็ต่อ
เมื่อผู้นั้นแสดงความจริงใจ เอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ของ
ผู้แทนฯ คือ แก้ปัญหา ช่วยเหลือเขาด้วยความจริงใจ
ตระหนักในบทบาทความรับผิดชอบของตน การเป็น
ตัวแทนของประชาชนถ้าจะเป็นให้ดีเป็นเรื่องยาก คือ
ต้องยอมเหนื่อย เพราะต้องพิจารณาด้วยอุทิศตน...
จะสังเกตได้ว่านักการเมืองคลื่นลูกใหม่เกิดขึ้นบ่อย แต่
ถ้าไม่รักษาทบบาท และทำให้ดีแล้วผู้นั้นมักจะถูกกลืน
จากประชาชน ถ้าทำไม่ดีเขาก็เกลียดและสาปแช่งเอา...”

ยรรยงค์ ร่วมพัฒนา⁵¹

“...ต้องยอมรับว่าผู้แทนราษฎรต้องมีบทบาทในการที่จะ
ถ่ายทอดความทุกข์ของชาวบ้านไปสู่ผู้บริหารบ้านเมือง
ตรงนั้นเลยทำให้เรามองเห็นว่าถ้าเราไม่มาอยู่จุดนี้ เราก็
ไม่สามารถพัฒนาบ้านเมืองไปได้...”

⁵⁰ สัมภาษณ์ พินิจ จันท์สมบุรณ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกาญจนบุรี,
1 เมษายน 2540.

⁵¹ สัมภาษณ์ ยรรยงค์ ร่วมพัฒนา, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์,
เขต 2, 14 พฤษภาคม 2540.

จาดุรงค์ เพ็ญนรพัฒน์⁵²

“...ผมมีความตั้งใจจริง และเราเข้าไปดูแลประชาชน
แทบจะทุกอำเภอ ได้เข้าไปสัมผัส ผมไม่ถือตัว ผมเป็น
ลูกชาวนา ทำไร่นานาเหมือนพวกเขา ตั้งใจทำหน้าที่
ของตน...”

สุชาติ แก้วนาโพธิ์⁵³

“...เราเป็นผู้แทนมีเหตุผลว่า เมื่อเป็นแล้วเรามาดูว่า
บทบาทอำนาจหน้าที่ของเราที่จะช่วยชาวบ้านในสิ่งที่
ประชาชนเดือดร้อนต้องการ เรามีโอกาสมากกว่าข้าราชการ
เรามีโอกาสมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ...”

ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย⁵⁴

“...ผมมาสมัครเป็นสมาชิกสภาจังหวัดก่อน คือไปเริ่มต้น
ก่อนว่าประชาชนมองเหมือนกับที่เรามอง ประชาชนจะ
ไว้วางใจเรามั้ย...เราต้องสร้างบทบาทและทำให้ดีให้เขาไว้วาง
ใจเรา มันเป็นวงจรเหมือนเราทำงานดี แก้ปัญหาความ
เดือดร้อนเขาเห็นผลเขาก็เลือกเราเป็นผู้แทนฯ ต่อไป เมื่อ
เราทำงานไม่ดีไม่มีบทบาทต่อไปเขาก็ไม่เลือก...”

⁵² สัมภาษณ์ จาดุรงค์ เพ็ญนรพัฒน์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ,
เขต 3, 9 เมษายน 2540.

⁵³ สัมภาษณ์ สุชาติ แก้วนาโพธิ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชุมพร,
25 พฤษภาคม 2540.

⁵⁴ สัมภาษณ์ ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชุมพร,
2 เมษายน 2540.

เจริญ การุณ⁵⁵

“...อย่างที่บอก ผมเป็นข้าราชการมาก่อน รู้ว่าบทบาทของข้าราชการกับส.ส.แตกต่างกันอย่างไร จริงอยู่บทบาททั้งสองนั้นช่วยเหลือประชาชนเหมือนกัน แต่การเป็นส.ส.เป็นตัวแทนและมีศักยภาพมากกว่า...”

พงศกร อรรณนพพร⁵⁶

“...ผมเคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทอย่างหนึ่งมาเป็นผู้แทนบทบาทนั้นมีขอบเขตที่กว้างขึ้น รับผิดชอบมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างความเป็นธรรมให้กับประชาชน ต้องช่วยแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ต้องรู้จักบทบาทของการเป็นผู้แทนที่ดี ซึ่งก็บอกแล้วว่าเป็นผู้แทนราษฎร...”

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า นักการเมืองมักจะแสดงบทบาทในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน คือมุ่งเน้นไปในการให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ ตลอดจนด้านระบบโครงสร้าง และสาธารณูปโภคเป็นหลัก จะสังเกตได้ว่าบทบาทที่มักถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างมักจะเป็นการแก้ปัญหาปากท้อง ปัญหาความยากจน ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้ความเดือดร้อนของประชาชนนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

⁵⁵ สัมภาษณ์ เจริญ การุณ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร, เขต 1, 8 เมษายน 2540.

⁵⁶ สัมภาษณ์ พงศกร อรรณนพพร, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น, เขต 2, 1 พฤษภาคม 2540.

ลักษณะของบทบาทที่นักการเมืองแสดงออก มักจะแสดงความจริงใจ ความเอาใจใส่ และปวารณาตัวรับใช้ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ของตน การได้รับความยอมรับจะมาจากการทำงานที่นักการเมืองผู้นั้นแสดงบทบาท และความรับผิดชอบต่อบทบาทให้ประชาชนพึงพอใจ อันจะนำไปสู่การได้รับเลือกตั้งในการเป็น ส.ส. โอกาสต่อไปด้วย

ในด้านบุคลิกภาพของนักการเมืองอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการศึกษาถึง แรงจูงใจ และบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แสดงออกต่อสาธารณะจากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ และการสังเกต (observation) กลุ่มตัวอย่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพของนักการเมืองมักเป็นลักษณะแบบผสมผสานระหว่างบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย และแบบเผด็จการ หรืออำนาจนิยม กล่าวคือ นักการเมืองมักรู้จักใช้วิธีการประนีประนอม มีความอดทน อดกลั้น ยอมปวารณาตัวรับใช้สังคม และดำเนินบทบาทการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยความมูมานะ ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีความมุ่งหวังต่อการได้เป็น ส.ส.ในสมัยต่อไป และสามารถครองใจประชาชนในพื้นที่ของตนหรืออาจนำไปสู่การเป็นขวัญใจของประชาชนทั้งประเทศ แต่อย่างน้อยที่สุดก็มุ่งหวังเพื่อคะแนนเสียง หรือคะแนนนิยมเพื่อการเลือกตั้งสมัยหน้าเป็นพื้นฐาน หากจะถามว่าทำไมนักการเมืองเหล่านั้นถึงยอมอุทิศตนยอมเหน็ดเหนื่อย ทั้ง ๆ ที่เศรษฐกิจของพวกเขาสามารถนำพาชีวิตอยู่บนความสุข ความสำราญได้ตลอดทั้งชีวิต ซึ่งประเด็นนี้สามารถนำทฤษฎีของ มาสโลว์ มาศึกษา จะพบว่า มักเป็นลำดับความต้องการของบุคคลในขั้นที่ห้า ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของบทที่ 4 นั่นเอง

ในด้านการแสดงออกของบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม หรือแบบเผด็จการนั้น นักการเมืองจะแสดงบุคลิกภาพลักษณะนี้ ต่อเมื่อต้องการผลักดันความตั้งใจของตนให้บรรลุผลสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างบารมีแก่ตนเอง และให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน

การแสดงออกทางบุคลิกภาพของนักการเมืองที่มีลักษณะผสมผสาน กล่าวคือ มีความประนีประนอมทางสังคมโดยเฉพาะสังคมการเมืองที่นักการเมืองต้องมีการพบปะสังสรรค์ (interaction) มักพบว่าบุคลิกภาพดังกล่าวค่อนข้างมีความชัดเจน จากการศึกษาพบว่าในระบบพรรคการเมืองมักพบบุคลิกภาพลักษณะดังกล่าว ซึ่งเป็นลักษณะของการยอมรับทั้งในภาวะจำยอม และความเต็มใจอันเป็นลักษณะของการประนีประนอมลักษณะหนึ่ง ดังผลการศึกษาที่พบจากกลุ่มตัวอย่างต่อไปนี้

ปวีณา หงสกุล⁵⁷

“...ในฐานะที่เป็นนักการเมืองผู้หญิง เวลาไปอยู่ที่พรรค ไหนเขาก็ไม่ได้เทคแคร์เราเป็นพิเศษ คือเขาไม่ได้มาเทคแคร์ว่าเราเป็นผู้หญิง อาจเป็นเพราะเราเรียกร้องสิทธิเท่าเทียมกัน...ทำให้เขาปฏิบัติกับเราเหมือนผู้ชาย คือให้เท่าเทียมกัน อันนี้ต้องยอมรับ...”

จตุติ ไกรฤกษ์⁵⁸

“...คนจะเป็นนักการเมืองได้มันต้องมีความกล้า คือ กล้าได้ กล้าเสีย กล้ายอมรับความเป็นจริง รู้จักผิดชอบ คนเขาถึงให้ความเชื่อถือศรัทธา และเลิกทำตัวเป็นนักการเมืองน้ำเน่า...”

⁵⁷ สัมภาษณ์ ปวีณา หงสกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร, เขต 12, 14 กรกฎาคม 2540.

⁵⁸ สัมภาษณ์ จตุติ ไกรฤกษ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพิษณุโลก, เขต 2, 31 มีนาคม 2540.

สมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล⁵⁹

“...เล่นการเมืองความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ ต้องยอมรับเพียงแต่ว่าเราจะปรับความขัดแย้งนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างไร นักการเมืองที่ต่อสู้เราอาจมองว่าเขามีบุคลิกภาพที่ชอบขัดแย้ง แต่ต้องดูด้วยว่าสิ่งที่ทำนั้นก่อประโยชน์ต่อสังคมหรือไม่ เราอย่าไปตัดสินแต่สิ่งที่เป็นภาพภายนอก คือบางคนดูดูดี แต่จริง ๆ เขาอาจใจดี มีคุณธรรม...”

พินิจ จันท์สมบูรณ์⁶⁰

“...ความอ่อนน้อม ถ่อมตน และปวารณาตัวรับใช้สังคมด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ น่าจะเป็นบุคลิกภาพของนักการเมืองที่สังคมต้องการ...การสร้างภาพให้กับตนเองโดยที่ทำความผิดกรรมขัดแย้งกับบุคลิกของตน เชื่อว่าผู้นั้นคงไปไม่ได้ไกล เพราะเหมือนว่าไม่ใช่ตัวตนของตน นักการเมืองที่ดีควรรู้จักตนเองก่อน ก่อนที่จะไปรู้จักชาวบ้าน...”

จากผลการศึกษาทำให้ทราบได้ว่านักการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบุคลิกภาพที่ค่อนข้างเป็นไปทางประชาธิปไตย คือ การรู้จักประนีประนอม ปวารณาตัว อ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งบุคลิกที่แสดงออกนี้แม้ว่าบางคนอาจไม่มีคุณลักษณะ

⁵⁹ สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอ่างทอง, 10 เมษายน 2540.

⁶⁰ สัมภาษณ์ พินิจ จันท์สมบูรณ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกาญจนบุรี, 1 เมษายน 2540.

ดังกล่าวของบุคลิกภาพนี้ แต่เชื่อว่านักการเมืองพยายามสร้างให้เกิดขึ้นเพราะต่างรู้ว่า เป็นสิ่งที่สังคมและประชาชนพึงปรารถนา เรามักพบเห็น บุคลิกภาพ หรือพฤติกรรม ดังกล่าวในช่วงของการหาเสียง แต่อย่างไรก็ตาม ฟินิจ จันทรสมบุญณ์ก็ได้กล่าวไว้แล้วว่า นักการเมืองต้องรู้จักตนเอง ซึ่งหมายถึงว่าต้องมีการสำรวจตนเอง คือ สำรวจ บุคลิกภาพพฤติกรรมของตน ทั้งนี้ไม่ลอกแบบพฤติกรรมของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยที่พฤติกรรมหรือบุคลิกภาพนั้น ๆ ชัดกับตนเอง ซึ่งจะทำให้มีลักษณะของการบิดเบือน ไปในทางบุคลิกภาพจนไม่อาจสร้างความเป็นตัวของตัวตนเองขึ้นมาได้ โดยเฉพาะบุคลิกภาพ ทางการเมืองนั้น อาจกล่าวได้ว่ากว่าจะสร้างบุคลิกภาพให้เป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชน ได้นั้นใช้เวลายาวนาน ดังนั้นการสร้างบุคลิกภาพที่ขัดแย้งกับตนเองขึ้นมา แม้ว่าจะ เป็นบุคลิกภาพที่ประชาชนยอมรับ แต่ในเมื่อบุคลิกภาพนั้นไม่เหมาะสมกับตนแล้ว ก็ เป็นการยากที่นักการเมืองผู้นั้นจะครองใจประชาชนอยู่ได้นานตลอดไป

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและศักยภาพของนักการเมือง ท้องถิ่นเปรียบเทียบกับนักการเมืองระดับชาติ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าการได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจและศักยภาพมากกว่าการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น (N = 61) และในส่วนของโอกาสในการผลักดันการ พัฒนาท้องถิ่นนั้น การได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็มีโอกาสมากกว่า (N = 49) ส่วนความคิดเห็นที่ว่ากรู้ปัญหาท้องถิ่นได้ดีผู้นั้นควรเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่น มาก่อน ร้อยละ 41 ไม่แน่ใจร้อยละ 29 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 16 และเห็นด้วยมาก ร้อยละ 14 ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงความถี่ของระดับความคิดเห็นของแบบสอบถามรายชื่อที่เกี่ยวข้อง
ประเด็นบทบาทและศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น

ประเด็น	ความถี่/ร้อยละ					รวม
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
1. นักการเมืองท้องถิ่นไม่ สามารถผลักดันการพัฒนา ได้เท่ากับนักการเมืองระดับ ชาติ	13 (12.5)	49 (47.1)	27 (26.0)	13 (12.5)	2 (1.9)	104 (100.0)
2. การเป็น ส.ส มีอำนาจและ ศักยภาพมากกว่านักการเมือง ท้องถิ่น	18 (17.3)	61 (58.7)	15 (14.4)	9 (8.7)	1 (1.0)	104 (100.0)
3. การรู้ปัญหาท้องถิ่นได้ดีผู้นั้น ควรเป็นนักการเมืองระดับ ท้องถิ่นมาก่อน	14 (13.5)	41 (39.4)	29 (27.9)	16 (15.4)	4 (3.8)	104 (100.0)

จะเห็นได้ว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความเห็นแบบมีทิศทางไปในด้านเห็นด้วยกับการที่นักการเมืองท้องถิ่นมีศักยภาพในการผลักดันการพัฒนาได้ไม่เท่ากับการเป็นนักการเมืองระดับชาติ เนื่องจากอำนาจและศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่นมีน้อยกว่านักการเมืองระดับชาตินั้นเอง แต่ในด้านความคิดเห็นที่ว่า การจะรู้ปัญหาท้องถิ่นได้ดีผู้นั้น ควรเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อนนั้น พบว่า ความถี่ของผู้ให้ความคิดเห็นนี้ค่อนข้างหลากหลาย แม้ว่าจะมีจำนวนผู้เห็นด้วยแต่ก็อาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มของผู้ที่เห็นด้วยนี้

เป็นกลุ่มที่เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าผู้ที่เคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อนย่อมรู้ปัญหาท้องถิ่นได้ดี อย่างไรก็ตามผลของการศึกษานี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการยืนยันประเด็นทั้ง 3 ประเด็นข้างต้นที่เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าศักยภาพ บทบาท และอำนาจ ของนักการเมืองระดับชาติมีมากกว่านักการเมืองท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามการเมืองท้องถิ่นมักเป็นประตูไปสู่การเมืองระดับชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจและปัจจัยอื่น ๆ ของผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสำคัญ

จึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจ บทบาท และบุคลิกภาพของนักการเมืองมีความสัมพันธ์กันต่อการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองของนักการเมือง กล่าวคือ แรงจูงใจจะเป็นตัวผลักดันให้บรรดานักการเมืองทุกระดับ ตลอดจนนักการเมืองหน้าใหม่ เข้าสู่การเมือง และเมื่อเข้าสู่การเมืองคือการได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ย่อมจะแสดงบทบาททางการเมืองของตนโดยเน้นบทบาทการเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นหลัก ผนวกกับการสร้างบุคลิกภาพซึ่งมีทั้งแบบประชาธิปไตย และแบบผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยและอำนาจนิยม เพื่อแสดงออกต่อสาธารณะอันจะได้รับการยอมรับต่อสาธารณชน และสุดท้ายเพื่อความมั่นคงทางอาชีพการเมืองและสะท้อนกลับมาสู่จุดที่เป็นแรงจูงใจของนักการเมืองแต่ละคนนั่นเอง (ดูแผนภูมิที่ 4 ในบทที่ 5)